

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Розробка та просування пізнавального туру до Туреччини»
(назва кваліфікаційної роботи згідно наказу ОНТУ)

Здобувачки: Анни ГРАДОВСЬКОЇ

4 курсу МТ-43 групи

Керівник: Ганна САРКІСЯН

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від «06» лютого 2023р., протокол № 69-03

Завідувачка кафедри ТБ та Р _____ Наталя ДОБРЯНСЬКА
(підпис)

Одеса – 2023 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	Технології вина та туристичного бізнесу
Кафедра	Туристичного бізнесу та рекреації
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	242 Туризм
Освітня програма	Міжнародний туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав.кафедри ТБ та Р
Наталя ДОБРЯНСЬКА

«____» _____ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Анни ГРАДОВСЬКОЇ

1. Тема роботи: «Розробка та просування пізнавального туру до Туреччини»

Затверджена наказом ОНТУ від 06. 02. 2023 наказ № 69 - 03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи _____ 2023 р

3. Вихідні дані роботи: підручники, електронні ресурси, навчальні посібники, законодавчі та нормативні акти, звіти туристичних підприємств, статистична звітність, картографічні та літературні джерела

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

РОЗДІЛ 1 Особливості управління та розвитку туризму Туреччини

РОЗДІЛ 2 Рекреаційно-туристичний потенціал Туреччини для розвитку пізнавального туризму

РОЗДІЛ 3 Проектування пізнавального туру «Шовковий шлях»

5. Перелік графічного матеріалу: Презентація до кваліфікаційної роботи бакалавра (19 слайдів).

6. Консультанти по роботі із зазначенням розділів роботи(для кваліфікаційної роботи бакалавра):

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 3			

7. Дата видачі завдання – «06» лютого 2023 р.

Керівник _____ Ганна САРКІСЯН
(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____ Анна ГРАДОВСЬКА
(підпис)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Термін виконання етапів роботи
1	Проаналізувати літературні та інші джерела з проблеми дослідження	15.02.2023 – 26.02.2023
2	Обґрунтувати об'єкт, предмет дослідження, сформулювати завдання і мету. Написати вступ.	26.02.2023 – 03.03.2023
3	Збір фактичного матеріалу, вибір методів аналізу матеріалів.	03.03.2023 – 08.03.2023
4	Проаналізувати особливості управління та розвитку туризму Туреччини	08.03.2023 – 20.03.2023
5	Дослідити рекреаційно-туристичні ресурси Туреччини, зокрема культурної спадщини, пов'язаної з Шовковим шляхом	20.03.2023 – 01.04.2023
6	Проаналізувати транспортну доступність. Розробити туристичний маршрут	01.04.2023 – 15.04.2023
7	Вивчити сферу гостинності та підібрати тематичні заклади для пізнавального туру.	15.04.2023 – 02.05.2023
8	Розробити програму пізнавального туру та запропонувати способи його просування пропозиції, щодо просування. Написати третій розділ.	02.05.2023 – 19.05.2023
9	Підготувати доповідь до захисту, розробити демонстраційні матеріали.	19.05.2023 – 23.05.2023
10	Здача роботи на кафедрі.	

Здобувачка _____ Анна ГРАДОВСЬКА
підпис

Керівник роботи _____ Ганна САРКІСЯН
підпис

АНОТАЦІЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Робота містить 71 сторінок, 14 таблиць, 12 рисунків, список літератури з 48 найменувань, 5 додатків.

Метою виконання роботи є розробка пізнавального туру для ознайомлення з пам'ятками Шовкового шляху та містами Туреччини, через які проходив Шовковий шлях.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступає культурна спадщина Туреччини, пов'язана з Шовковим шляхом.

Завданням роботи передбачено:

- вивчення особливостей управління та розвитку туризму Туреччини;
- дослідження рекреаційно-туристичних ресурсів Туреччини, зокрема культурної спадщини, пов'язаної з Шовковим шляхом;
- картографування маршрутів та пам'яток Шовкового шляху;
- обрання ділянки Шовкового шляху з максимальною кількістю збережених пам'яток для проектування туристичного маршруту «Шовковий шлях»;
- аналіз транспортної доступності пунктів туристичного маршруту та визначення його початкової і кінцевої точок;
- картографування і хронометраж туристичного маршруту «Шовковий шлях»;
- вивчення сфери гостинності та транспортної системи Анатолії, підбір тематичних закладів сфери гостинності пізнавального туру;
- розробка програми пізнавального туру та здійснення його організаційно-технічного забезпечення;
- надання пропозицій щодо ефективного просування пізнавального туру по Анатолії.

За результатами виконаної роботи сформульовані шляхи просування та організації пізнавального туру до Туреччини.

Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності суб'єктів.

Рік захисту роботи: 2023.

THE SUMMARY

for bachelor's qualification work

The work contains 63 pages, 14 tables, 12 figures, a list of 48 references, 5 appendices.

The purpose of the work is to develop an educational tour to familiarize with the sights of the Silk Road and the cities of Turkey through which the Silk Road passed.

The object of analysis, generalization and research is the cultural heritage of Turkey related to the Silk Road. The tasks of the work are as follows:

- studying the peculiarities of tourism management and development in Turkey;
- study of recreational and tourist resources of Turkey, in particular, the cultural heritage associated with the Silk Road;
- mapping of routes and attractions of the Silk Road;
- selecting the section of the Silk Road with the maximum number of preserved monuments for the design of the Silk Road tourist route;
- analysis of transport accessibility of the tourist route points and determination of its starting and ending points;
- mapping and timing of the Silk Road tourist route;
- study of the hospitality sector and the transport system of Anatolia, selection of thematic hospitality establishments for the study tour;
- development of the educational tour program and implementation of its organizational and technical support;
- providing proposals for the effective promotion of the study tour in Anatolia.

Based on the results of the work performed, the ways of promoting and organizing an educational tour to Turkey were formulated.

The obtained results can be used in the practical activities of the subjects.

Year of defense of the work: 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1	
Особливості управління та розвитку туризму Туреччини.....	12
1. 1. Туристичні організації Туреччини. Програма «Сертифікація безпечного туризму».....	12
1. 2. Стратегія розвитку туризму. Основні положення закону «Law For the Encouragement of Tourism».....	17
1. 3. Показники розвитку туризму та сфери гостинності Туреччини.....	22
Висновок до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2	
Рекреаційно-туристичний потенціал Туреччини для розвитку пізнавального туризму.....	29
2. 1. Географічні та історико-культурні особливості Туреччини.....	29
2. 2. Ресурси пізнавального туризму. Культурна спадщина, пов'язана з Шовковим шляхом.....	34
2. 3. Транспортна система. Історичні заклади готельного та ресторанного господарства.....	43
Висновок до розділу 2.....	47
РОЗДІЛ 3	
Проектування пізнавального туру «Шовковий шлях».....	50
3. 1. Великий шовковий шлях – місток між цивілізаціями Сходу і Заходу Туризм по Шовковому шляху.....	50
3. 2. Розробка туристичного маршруту, програмне та організаційно-технічне забезпечення туру.....	53
3. 3. Калькуляція та просування пізнавального туру.....	63
Висновок до розділу 3.....	68
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Актуальність роботи. Система караванних доріг відома під назвою Великого шовкового шляху функціонувала з кінця II ст. до н. е. до XVI ст. н. е. та простягалась на тисячі кілометрів. Торгівля була не єдиним призначенням Шовкового шляху, він також слугував для обміну мистецтвом, релігією, культурою, ідеями та технологіями. Зважаючи на видатну роль Шовкового шляху для торгівлі та культурних взаємодій ЮНВТО вирішила відродити стародавні маршрути як концепцію туризму. Концепцію туристичного проекту «Шовковий шлях» було вперше обговорено на Генеральній асамблеї ЮНВТО в Індонезії у 1993 році, станом на 2018 рік до проекту приєдналося 34 держави-учасниці з Азії, Європи та Африки, зокрема Україна та Туреччина. Держави-учасниці зобов'язалися збирати, аналізувати і передавати інформацію про спадщину і діяльність Шовкового шляху у своїх країнах. Туреччина володіє значною культурною спадщиною, пов'язаною з Шовковим шляхом, саме тому 8-е засідання Цільової групи ЮНВТО Шовкового шляху (2018 рік) відбулося в турецькому місті Кайсері. Більшість пам'яток Шовкового шляху Туреччини знаходиться в регіоні Центральна Анатолія, який значно поступається іншим регіонам щодо кількості відвідувань туристами. Пропонований у роботі тур сприятиме: залученню культурної спадщини, пов'язаної з Шовковим шляхом до туристичної діяльності; збільшенню туристичних потоків до Центральної Анатолії; формуванню транснаціонального туристичного маршруту, оскільки може розглядатись як один з його фрагментів.

Об'єктом дослідження виступає культурна спадщина Туреччини, пов'язана з Шовковим шляхом, предметом дослідження – способи її залучення до туристичної діяльності. Метою роботи є розробка пізнавального туру для ознайомлення з п'ятками Шовкового шляху та містами Туреччини, через які проходив Шовковий шлях. Досягнення мети були передбачає виконання наступних завдань:

- вивчення особливостей управління та розвитку туризму Туреччини;
- дослідження рекреаційно-туристичних ресурсів Туреччини, зокрема культурної спадщини, пов'язаної з Шовковим шляхом;
- картографування маршрутів та пам'яток Шовкового шляху;
- обрання ділянки Шовкового шляху з максимальною кількістю збережених пам'яток для проектування туристичного маршруту «Шовковий шлях»;

- аналіз транспортної доступності пунктів туристичного маршруту та визначення його початкової і кінцевої точок;
- картографування і хронометраж туристичного маршруту «Шовковий шлях»;
- вивчення сфери гостинності та транспортної системи Анатолії, підбір тематичних закладів сфери гостинності пізнавального туру;
- розробка програми пізнавального туру та здійснення його організаційно-технічного забезпечення;
- надання пропозицій щодо ефективного просування пізнавального туру по Анатолії.

Під час написання кваліфікаційної роботи бакалавра використовувались загальнонаукові методи – аналіз і синтез, індукція та дедукція, спостереження, порівняння. Історичний метод застосовувався для дослідження чинників формування культурної спадщини, пов'язаної з Шовковим шляхом. Розподіл даної культурної спадщини по регіонах Туреччини вивчався з допомогою порівняльно-географічного методу. Картографічний метод застосовувався для картографування маршрутів та пам'яток Шовкового шляху, а також пропонованого туристичного маршруту «Шовковий шлях». Фактичний матеріал, який був опрацьований під час виконання даного дослідження, включає статистичні дані, нормативно-правові документи, картографічні та літературні джерела.

Деякі положення кваліфікаційної роботи бакалавра були апробовані під час І туру конкурсу наукових робіт здобувачів вищої освіти Одеського національного технологічного університету, у якому брала участь студентська наукова робота Анни Градовської на тему «Культурна спадщина Туреччини, пов'язана з Великим Шовковим шляхом та способи її залучення до туристичної діяльності» (виконана під керівництвом канд. географ. наук, доцента кафедри туристичного бізнесу та рекреації М. Л. Орлової), а також у міжнародному конкурсі студентських наукових робіт Black Sea Science (наукові керівники – доценти кафедри туристичного бізнесу та рекреації Марія Орлова та Ірина Крупіца) (Додаток А). Окремі напрацювання були опубліковані у вигляді тез «Користь турецького меду і його використання у туризмі» в збірнику матеріалів XV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів з міжнародною участю до 120-річчя Одеського національного технологічного університету «Проблеми формування здорового способу життя у молоді» (6-8 жовтня 2022 року, м. Одеса) (Додаток Б).

Робота складається з трьох розділів. Загальний обсяг роботи складає 71 сторінок. Робота ілюстрована 12 рисунками та містить 14 таблиць. Список літератури налічує 48 джерел.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТУРЕЧЧИНИ

1. 1. Туристичні організації Туреччини. Програма «Сертифікація безпечного туризму».

Міністерство культури і туризму Турецької Республіки виконує обов'язки щодо збереження та просування універсальних культурних, мистецьких та туристичних цінностей країни шляхом забезпечення їх сталого захисту, полегшення доступу до інформації та збільшення частки Туреччини у світовому туризмі. Посаду Міністра культури і туризму обіймає Мехмет Нурі.

Просуванням та розвитком туризму Туреччини займається Агентство з просування та розвитку туризму Туреччини (TGA). Метою діяльності агентства є надання Туреччині статусу відомого бренду у внутрішньому та міжнародному туризмі, забезпечення розвитку реальної та абстрактної, природної, культурної, біологічної спадщини Туреччини, а також збільшення частки інвестицій у туризм у національній економіці та підвищення якості послуг у туристичному секторі [1].

Офіційною організацією з просування інвестиційних можливостей Туреччини серед світової бізнес-спільноти та надання допомоги інвесторам до, під час та після їхнього входження в Туреччину є Presidency of the Republic of Türkiye. Підпорядковуючись безпосередньо Президенту Туреччини, Офіс інвестицій відповідає за заохочення інвестицій, які сприяють подальшому економічному розвитку Туреччини. З цією метою Офіс інвестицій підтримує високотехнологічні інвестиції, інвестиції з високою доданою вартістю та інвестиції, що створюють робочі місця, надаючи послуги з фасилітації та супроводу протягом усього процесу інвестування. Активно працюючи на глобальному рівні, інвестиційний офіс співпрацює з мережею місцевих

консультантів, що базуються в різних країнах, включаючи Китай, Францію, Німеччину, Італію, Японію, Малайзію, Катар, Саудівську Аравію, Сінгапур, Південну Корею, Іспанію, ОАЕ, Великобританію, США та Японію. Інвестиційний офіс пропонує інвесторам широкий спектр послуг за принципом "єдиного вікна", гарантуючи, що вони отримають оптимальні результати від своїх інвестицій в Туреччину. Команда професіоналів Інвестиційного офісу може допомогти інвесторам різними мовами, включаючи англійську, німецьку, французьку, італійську, іспанську, арабську, японську та китайську [2].

ДНМІ – генеральна дирекція державних аеропортів Туреччини відповідає за експлуатацію турецьких аеропортів та регулювання і контроль повітряного руху в повітряному просторі Туреччини.

Організація, яка надає свої послуги під різними назвами і статусами з 1933 року, з 1984 року здійснює свою діяльність як державне економічне підприємство в рамках Декретного закону № 233 і свого Основного статуту, маючи в своєму розпорядженні об'єкти та обладнання, що складають інфраструктуру сектора цивільної авіації Туреччини.

Генеральна дирекція Державної адміністрації аеропортів (ДНМІ) є державною господарською організацією (PIE) зі статусом юридичної особи, пов'язана з Міністерством транспорту та інфраструктури, послуги якої розглядаються як концесія згідно з останнім правовим регулюванням.

Вона є членом Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО), яка була створена відповідно до Угоди про цивільну авіацію з метою забезпечення безпеки життя і майна під час міжнародних повітряних перевезень та забезпечення впорядкованого економічного функціонування і розвитку. Крім того, вона також є членом суміжних міжнародних організацій, таких як "Європейська організація з безпеки аеронавігації (Євроконтроль)", Міжнародна рада аеропортів (ACI-Airports Council International).

В рамках аеронавігаційних послуг та послуг з управління аеропортами, що надаються ДНМІ, за останні роки спостерігається значне зростання обсягів

повітряного та пасажирського руху. Зокрема, значно збільшився міжнародний повітряний та пасажирський трафік турецьких міжнародних аеропортів [3].

Розвитку туризму в Туреччині сприяють численні професійні об'єднання. Turizm Stratejileri Derneği – асоціація, яка прагне підвищити ефективність установ, організацій та приватних осіб, які працюють у сфері туризму. Крім туристичної діяльності, вона покликана сприяти активізації діяльності громадянського суспільства, окремих осіб та організацій, створювати партнерські відносини та здійснювати дослідження [4].

ISTTA представлятиме всі сторони, які мають відношення до туристичної індустрії, проти всіх офіційних державних корпорацій. ISTTA була створена з єдиною метою реалізації туристичної політики у світлі планів розвитку та розширення Туреччини відповідно до сфер інтересів її членів на національному та міжнародному рівнях, а також для відстеження та виконання робочих планів, підготовлених спільно з місцевими органами влади та громадськими організаціями, іншими словами, для відстеження питань, які перебувають на стадії затвердження політичними органами влади, що забезпечують їх реалізацію.

Основною метою створення асоціації Istanbul Tourism Association (ISTTA) є розгляд політичних подій, що впливають на індустрію туризму, та їх аналіз на національному та міжнародному рівнях. Основним обов'язком Асоціації туризму Стамбула є підвищення динаміки туризму, щоб зробити свій внесок в економіку країни [5].

TKTC – асоціація гідів з історії, культури та туризму, мета якої – забезпечити внесок своїх членів у соціальне, культурне, спортивне, професійне життя та академічну кар'єру, підвищуючи солідарність між членами, допомагаючи поліпшити умови праці шляхом проведення заходів [6].

Основна мета WFTGA - просувати, рекламувати та забезпечувати визнання туристичних гідів як послів регіону. Вони є першими, а іноді і єдиними представниками населення, з якими зустрічається відвідувач. WFTGA пропонує послуги своїм членам, а також інформує тих, хто шукає послуги

професійних туристичних гідів і де їх можна найняти. Вони також активно просувають асоціації їх членів та галузевих партнерів по всьому світу.

WFTGA заохочує і підтримує використання тільки туристичних путівників по регіонах-членах, що дозволяє підтримувати роботу місцевих туристичних гідів і гарантує, що відвідувачі отримують точні і професійні послуги з регіонів їх членів [7].

Агентство з просування та розвитку туризму Туреччини (TGA) одним з перших у світі розробило та запустило відому програму, яка має назву «Сертифікація безпечного туризму». Дана програма визначає низку заходів, що рекомендуються для всіх турецьких громадян та іноземних гостей, які проведуть свою відпустку в Туреччині, починаючи від транспортування і закінчуючи розміщенням, від працівників об'єктів до стану здоров'я самих пасажирів. Сертифікації підлягають не лише об'єкти розміщення, але й багато організацій, що працюють у сфері послуг, від корабельних та яхтових портів до закладів харчування та напоїв, від центрів культури та мистецтв до транспортних засобів, що здійснюють екскурсійні перевезення. "Програма сертифікації безпечного туризму", одна з перших у своєму роді у світі, була підготовлена під керівництвом Міністерства культури і туризму за участю міністерств охорони здоров'я, транспорту, внутрішніх справ і закордонних справ, а також у співпраці з усіма зацікавленими сторонами сектору. Уповноважений представник TGA при Міністерстві культури та туризму Турецької Республіки організовує інспекцію об'єктів розміщення та харчування, туристичних та трансферних транспортних засобів відповідно до міжнародних стандартів у рамках окремих критеріїв. Він готує звіти, проводить санітарно-гігієнічні перевірки та оцінки відповідності, регулярно спрямовує інспекторів на об'єкти та перевіряє надання послуг відповідно до критеріїв. Про об'єкти, що отримали сертифікат, повідомляється на сайті TGA та Міністерства культури та туризму Турецької Республіки, логотип Сертифіката вивішується на видимих точках об'єктів, що пройшли сертифікацію, а клієнти можуть

отримати доступ до всієї інформації про перевірку завдяки QR-коду на документі.

Умови програми «Сертифікація безпечного туризму»:

- Термін дії сертифікатів закладів розміщення та харчування становить 1 місяць за умови, що вони відкриті для роботи. Термін дії сертифікату становить 1 місяць для об'єктів з високою щільністю відвідувачів, таких як музеї, виставкові центри, тематичні парки, та 3 місяці для інших об'єктів конгресів, культури та мистецтва, а також об'єктів морського туризму. Сертифікат, виданий за результатами останнього аудиту у випадках, коли об'єкт закритий або не працює, дійсний до тих пір, поки об'єкт не заявить, що він буде знову відкритий для роботи.

- Процес інспекції триває протягом одного дня.

- Дистанційні перевірки не проводяться.

- На додаток до перевірок будуть проводитися конфіденційні / раптові перевірки клієнтів, результати яких будуть повідомлятися окремо в місячні періоди. Конфіденційні / раптові перевірки клієнтів будуть включені у фінансову пропозицію і не стягуватимуться окремо.

- Після проведення аудиту на місці, сертифікація буде здійснена не пізніше, ніж через три дні.

- За результатами перевірки об'єкти повинні мати вивіски на входах та вказувати, що вони пройшли сертифікацію.

Якщо під час аудиту буде виявлено невідповідність критеріям, відповідний об'єкт буде попереджений, а документ буде анульований, якщо невідповідність продовжуватиметься [8].

Програма «Сертифікація безпечного туризму» в Туреччині стала ще безпечнішою з програмою вакцинації працівників сфери туризму.

Туреччина розпочала вакцинацію працівників сфери туризму в повному обсязі при взаємодії з Міністерством культури та туризму, Міністерством охорони здоров'я та Агентством з просування та розвитку туризму Туреччини

(TGA). Програма вакцинації охоплює працівників авіакомпаній, аеропортів, закладів проживання, туристичних агентств, а також професійних гідів.

З моменту впровадження Програми «Сертифікації безпечного туризму» у червні 2020 року Туреччина дотримується суворих директив щодо охорони здоров'я та вживає всіх необхідних заходів для забезпечення безпеки. Перед відкриттям сезону Міністерство культури і туризму почало працювати над включенням працівників туристичної галузі до програми вакцинації, щоб забезпечити доступність туристичних послуг в країні протягом усього року. Програма вакцинації ретельно проводиться за погодженням із Міністерством охорони здоров'я. Програма вакцинації працівників туризму розпочалася відповідно до пріоритетів та в рамках Програми «Сертифікації безпечного туризму».

В рамках постійних зусиль щодо боротьби з пандемією COVID-19 Туреччина продовжує інвестувати в програму «Сертифікації безпечного туризму». Країна розширила межі впровадження та зробила цю програму обов'язковою для закладів готельного типу з номерним фондом більше 30 номерів. На сьогоднішній день сертифіковано понад 8000 об'єктів [1].

1. 2. Стратегія розвитку туризму. Основні положення закону «Law For the Encouragement of Tourism»

Стратегія туризму Туреччини на 2023 рік спрямована на те, щоб прийняти понад 75 мільйонів туристів та досягти доходу від туризму у розмірі 65 мільярдів доларів. Вони планують досягти цього, збільшивши середні витрати одного туриста і збільшивши кількість середніх ночей з 9,9 до 10, і таким чином досягти середнього рівня витрат у 86 доларів за ніч". Рекламний бюджет Туреччини досягне у 2023 році 220 мільйонів доларів. Планується

збільшити доходи від туризму завдяки заходам Агентства з просування та розвитку туризму Туреччини.

Відповідно до цих цілей, вони будуть цілеспрямовано та інтенсивно диверсифікувати рекламну діяльність на телебаченні, зовнішній рекламі, в журналах, редакційних сценаріях, цифрових та соціальних медіа. Компанія планує проводити маркетингові дослідження на цільових ринках, щоб відповідати очікуванням відвідувачів, і працювати на всіх каналах, диверсифікуючи рекламну стратегію відповідно до цих досліджень. Вони роблять акцент на впровадженні порталу "Туреччина" та цифрових додатків, що базуються на досвіді, в дію.

Окрім іноземних відвідувачів, також проводять рекламні дослідження для внутрішніх відвідувачів, щоб покращити внутрішній туризм. Вони зосередяться на дослідженнях нових продуктів і дестинацій, особливо у нововідкритих або туристичних регіонах, що розвиваються.

Крім того, в цьому сенсі компанія прагне підвищити ціни на пакетні тури до 15-60 відсотків, забезпечивши надійність поставок.

Також очікується збільшення кількості відвідувачів з високим купівельним потенціалом. Будуть розроблятися нові продукти в цьому аспекті. Окремим напрямком підйдуть до гастрономічної промоції. Намалюють "Смакову карту Туреччини" і створять гастрономічні маршрути. Також вживатимуть заходів для покращення оздоровчого туризму та збільшення витрат туристів на покупки. Зосередяться на багатьох сферах, починаючи від освітнього туризму і закінчуючи спортивним, релігійним туризмом, цільовою групою третього віку, конгрес-туризмом, фестивалями та заходами, а також круїзним туризмом на яхтах. Продовжать відкривати нові музеї по всій Туреччині. Збільшать кількість об'єктів у списках Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Вони створять маршрути для наземного та автомобільного велосипедного туризму з новими культурними напрямками і збільшать кількість "готелів, дружніх до велосипедистів". Зберігаючи діджиталізацію в центрі всіх досліджень, вони забезпечать досвід, який шукає нове покоління

туристів, ще до початку їхньої подорожі. Для релігійного туризму втілюють в життя "Цифрову карту віри та релігійний портал Туреччини" [9].

У Міністерстві культури і туризму має бути створена та впроваджена Національна база даних з туризму з метою надання інформації підприємствам для проведення досліджень та розробок, а також вжито заходів щодо забезпечення доступності отриманої бази даних для всіх учасників через Інтернет. Отримавши таку інформацію, підприємства зможуть впроваджувати інновації, або оцінюючи їх самотужки, або користуючись порадами ззовні. Для того, щоб підприємства могли робити соціальний та економічний внесок у національний розвиток, йдучи в ногу з постійно мінливим і зростаючим попитом на туризм, комплексна оцінка кожної інновації, запропонованої підприємствами, буде проводитися групою експертів на основі неупереджених, об'єктивних критеріїв, а згодом видатні досягнення будуть відзначатися Національними туристичними преміями для кожної дестинації, що представляє інтерес [10].

Правові аспекти функціонування туризму у Турецькій Республіці регулюються Законом «Про заохочення туризму» / «Law For the Encouragement of Tourism» було ухвалено 12 березня 1982 року. Метою цього Закону визначено вжиття необхідних заходів для регулювання та розвитку туристичного сектору та надання цьому сектору динамічної структури та режиму функціонування. Закон «Про заохочення туризму» / «Law For the Encouragement of Tourism» містить положення, що регулюють туристичний сектор, включаючи визначення регіонів збереження та розвитку культури та туризму, туристичних територій і туристичних центрів, а також засобів створення та розвитку таких регіонів, територій і центрів.

Відповідно до Закону «Про заохочення туризму» Турецької Республіки «регіони збереження та розвитку культури та туризму – це регіони з високим потенціалом для розвитку туризму та великим історико-культурним значенням, які підлягають оцінці з метою збереження, використання, галузевого розвитку та запланованого покращення та межі яких є визначається та оголошується

Радою Міністрів за поданням Міністерства». Туристичні центри у цьому законі визначаються як: «частини або місця, визначені для розвитку на пріоритетній основі в межах або за межами регіонів збереження та розвитку культури та туризму, і мають важливе значення для туристичних потоків і діяльності, місця розташування, місця та межі яких визначаються та оголошується Радою Міністрів за поданням Міністерства».

Згідно зі статтею 4 цього закону, при визначенні регіонів збереження та розвитку культури та туризму, туристських районів та центрів туризму враховуються природні, історичні, археологічні та соціально-культурні туристичні активи країни та потенціал для зимових, мисливських та водних видів спорту, для оздоровчого туризму та для інших видів туризму.

Відповідно до 5 статті для того, щоб скористатися стимулами, винятками, звільненнями та правами, передбаченими цим законом та іншими законодавчими актами необхідно отримати інвестиційний сертифікат туризму чи сертифікат туристичної установи. Також інвестиції з сертифікатами повинні бути розпочаті, завершені та введені в експлуатацію у строки, встановлені Міністерством. Однак, ці терміни можуть бути продовжені у разі форс-мажорних обставин, визнаних Міністерством.

Статтею 6 регулюється побудова та експлуатація споруд у регіонах збереження та розвитку культури і туризму. Такі споруди та об'єкти, які можуть сприяти збереженню та використанню в інтересах громадськості об'єктів, що перебувають у державній власності та під державним контролем, можуть будуватися та експлуатуватися в регіонах збереження та розвитку культури і туризму та туристичних центрах відповідно до планів землекористування, з дотриманням умов, викладених у статті 8 нижче, і без необхідності мати правовстановлюючий документ, за умови, однак, що сертифікати, згадані у статті 3 цієї Конвенції, вже отримані.

Інші споруди, будівлі та об'єкти можуть також будуватися та експлуатуватися в інтересах широкої громадськості за умови попереднього дозволу Міністерства на територіях, що перебувають у державній власності та

під контролем держави, в регіонах збереження та розвитку культури і туризму та туристичних центрах, за умови, що такі споруди, будівлі та об'єкти не порушують природні та культурні особливості регіону або природних і культурних особливостей регіону та не завдаватимуть шкоди туристичним підприємствам, а також відповідатимуть плану землекористування.

Моря, озера та струмки, їхні береги та береги не можуть експлуатуватися таким чином, що може призвести до псування або знищення їхніх властивостей.

У статті 7 йдеться про права Міністерства культури та туризму Турецької Республіки складати або змінювати, затверджувати плани землекористування всіх масштабів у регіонах збереження та розвитку культури і туризму. Продаж, розподіл, оренда, операції, пов'язані з оголошеннями про межі та їх зміною підлягають попередньому затвердженню Міністерством.

Для забезпечення бази для інфраструктури та процесу планування регіонів збереження та розвитку культури і туризму та туристичних центрів, що здійснюється Міністерством, інформація, документи та коментарі, запитовані від інших державних установ та організацій, повинні бути надані протягом 3 місяців. Відповідні роботи та операції здійснюються Міністерством *sua sponte* (добровільно), якщо запитована інформація, документи та коментарі не будуть надані після закінчення цього терміну.

Згідно зі статтею 9, інфраструктурні потреби туристичних зон та туристичних центрів, такі як дороги, водопостачання, каналізація, електрика та телекомунікації, повинні бути виконані відповідними громадськими організаціями на пріоритетній основі. Кошти, виділені Міністерством або відповідною організацією, на інфраструктурні потреби не можуть бути використані на інші цілі без попередньої згоди Міністерства. Також громадські організації не можуть планувати будь-які інвестиції, спрямовані на туристичну діяльність, без попередньої згоди Міністерства.

Стаття 10 вказує на те, що загальні засади підготовки та затвердження преїскурантів цін, які встановлюються сертифікованими установами,

визначаються Міністерством. Такі заклади подають до Міністерства не пізніше кінця липня кожного року преїскуранти цін, які вони планують застосовувати протягом наступного календарного року.

Сертифіковані заклади не можуть встановлювати ціни, відмінні від цін, зазначених у преїскурантах, затверджених Міністерством. Такі заклади повинні розмістити затверджені преїскуранти в доступних для огляду місцях відповідно до принципів, встановлених Міністерством, і пред'являти їх на вимогу.

У статті 11 зазначено, що інвестори та оператори, які володіють сертифікатами туризму, повинні отримати попередній дозвіл Міністерства на будь-яку передачу або здачу в оренду, частково або повністю, закладу, на який видано сертифікат, а також на будь-яку зміну, часткову або повну, структури власності та сфери діяльності закладу; умовою будь-якої такої зміни є те, що заклад повинен продовжувати залишатися туристичним закладом.

Крім того, інвестори, що володіють туристичними сертифікатами, повинні протягом інвестиційного періоду двічі на рік повідомляти Міністерство про хід реалізації своїх інвестицій, а заклади, що володіють туристичними сертифікатами, повинні щоквартально подавати до Міністерства дані, які використовуються для визначення показників туризму в Туреччині. [11].

1.3. Показники розвитку туризму Туреччини та сфери гостинності Туреччини

У 2021 році загальний внесок подорожей і туризму у ВВП Туреччини склав понад 525 мільярдів турецьких лір. Хоча ця цифра значно зросла порівняно з першим роком пандемії коронавірусу (COVID-19), вона не наздогнала рівень до пандемії (див. рис. 1. 1).

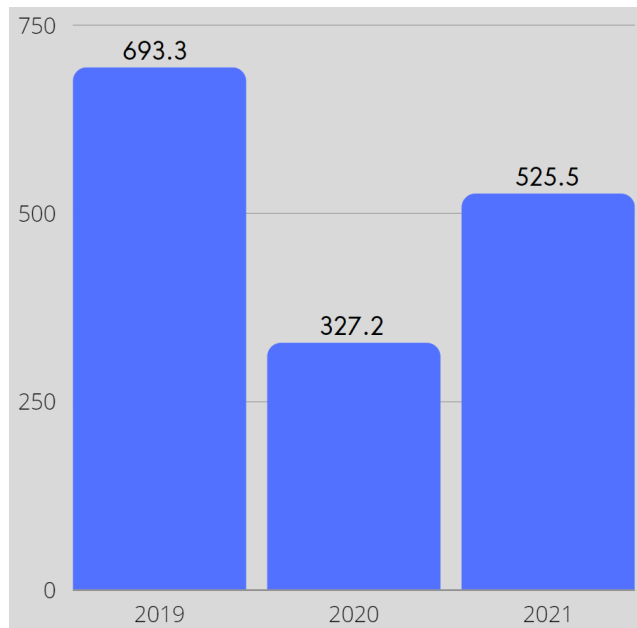

Рис. 1. 1 - Загальний внесок подорожей і туризму у ВВП Туреччини з 2019 по 2021 рік (у мільярдах турецьких лір)

Джерело [12]

Діаграма на рис. 1. 2 свідчить, що сектор подорожей і туризму в зайнятість у Туреччині створив, прямо чи опосередковано, близько 2,4 мільйона робочих місць [12].

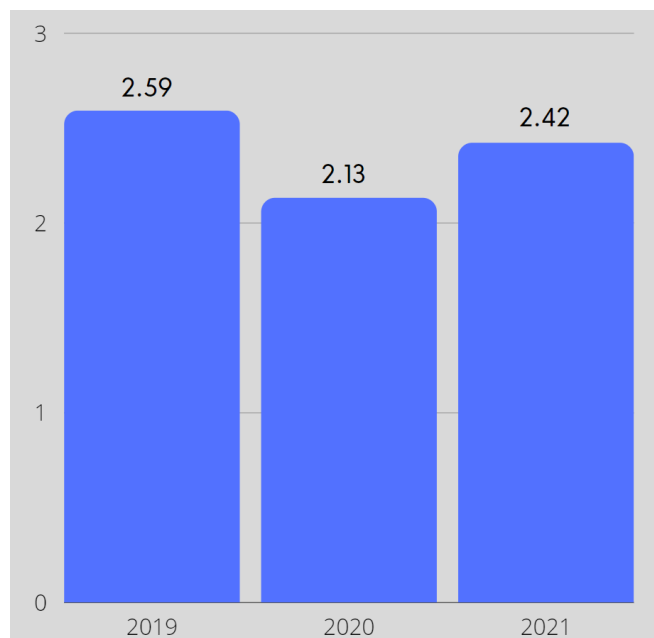

Рис. 1. 2 - Загальний внесок подорожей і туризму в зайнятість у Туреччині з 2019 по 2021 рік (у мільйонах робочих місць)

Джерело [12]

Динаміку доходів від туристичної сфери Туреччини протягом 2001-2021 років зображено на рис. 1. 3. Доходи Туреччини від сфери туризму у 2021 році збільшилися на 103 % – до 24 млрд 482 млн 332 тис. доларів. Про це повідомляє Інститут статистики Туреччини (TÜİK). За даними TÜİK, 19 млрд 679 млн 915 тис. доларів із загального обсягу надходжень від туризму у 2021 році склали особисті витрати туристів, а 4 млрд 802 млн 417 тис. доларів – витрати на турпакети. Середні добові витрати одного туриста на проживання склали 66 доларів, зокрема витрати іноземців – 73 долари, а турецьких громадян, які прибули з-за кордону на відпочинок до Туреччини – 50 доларів [13].

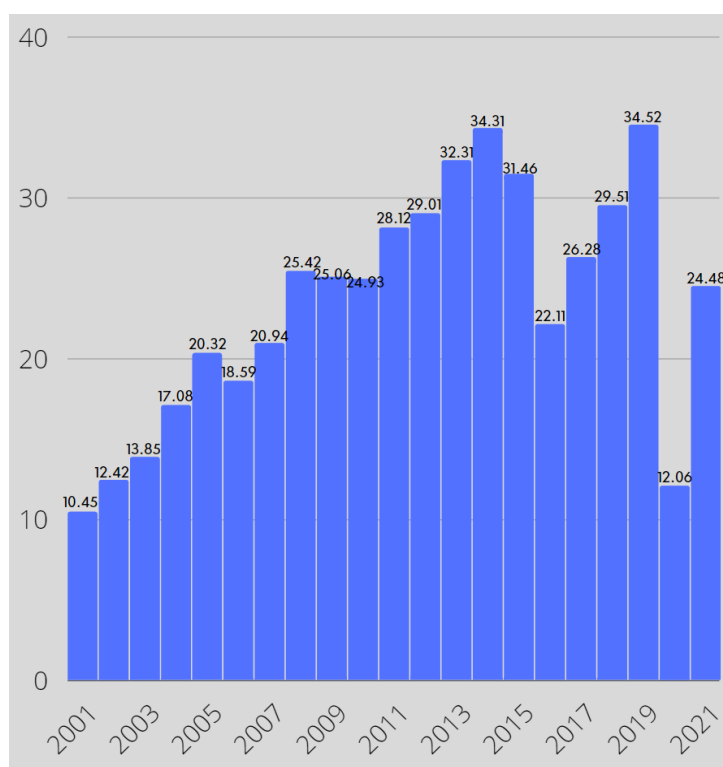

Рис. 1. 3 - Річний дохід від туризму в Туреччині з 2001 по 2021 рік (у мільярдах доларів США)

Джерело [13]

У 2020 році Україна входила в топ-10 держав, які відвідують Туреччину і посідала 4 місце, пізніше у 2021 році вона піднялася до 3 місця. У 2022 році Україна зовсім не потрапила до першої десятки, через вторгнення на територію країни агресора. (див. табл. 1. 1).

Держави, з яких прибувало найбільше туристів до Туреччини у 2022 році

№	Держави	Кількість	№	Держави	Кількість
1	Німеччина	5 679 419	6	Грузія	1 514 813
2	Росія	5 232 611	7	Нідерланди	1 244 756
3	Велика Британія	3 370 739	8	Ірак	1 208 895
4	Болгарія	2 882 512	9	Польща	1 135 903
5	Іран	2 331 076	10	Сполучені Штати Америки	1 013 478

Джерело: складено автором на основі [14]

Розподіл прибуття українських туристів до Туреччини по місяцях року зображено на табл. 1.2. Минулого року найбільша кількість туристів була в літній сезон, а саме в червні і становила 349 196. У 2022 році дані значно змінилися, показники впали в 4 рази, а найвідвідуваніший місяць був вересень.

Розподіл прибуття українських туристів до Туреччини по місяцях 2022 року

Місяць	Кількість	Місяць	Кількість
Січень	36 918	Липень	69 164
Лютий	42 280	Серпень	70 114
Березень	66 233	Вересень	73 692
Квітень	43 809	Жовтень	68 104
Травень	54 002	Листопад	43 507
Червень	61 666	Грудень	45 978

Джерело: складено автором на основі [14]

У Туреччині налічується понад 900 готельних мереж, які пропонують понад 1,7 мільйона номерів різних сегментів / класів. Містами з великою кількістю номерів є Анталія, Стамбул і Мугла з показниками 883, 745 і 503 готелями відповідно [15].

На сьогодні в Туреччині класифікація готелів проводиться Міністерством культури і туризму. Табл. 1.3 засвідчує, що туристи надають перевагу п'ятизірковим готелям Туреччини. Відповідно до типів закладів розміщення найбільшою популярністю користуються готелі, термальні готелі та спеціальні засоби розміщення (див. табл. 1.4).

Таблиця 1.3

Кількість прибулих у готелях з різним рівнем комфортності у 2021 році

Тип комфортності	Кількість
5 зірок	12 463 463
4 зірки	5 141 172
3 зірки	1 546 807
2 зірки	221 676
1 зірка	49 087
Загалом	19 422 205

Джерело: складено автором на основі [16]

Таблиця 1.4

Розподіл туристів Туреччини за типом закладів розміщення у 2021 році

Типи закладу	Кількість
Hotel	40 432 640
Thermal Hotel	1 696 629
Special Facility	1 563 393
Holiday Village	1 799 122
Apart Hotel	472 613
Boutique Hotel	476 663
Tourism Complex	371 497
Pension	120 548
Chalet (Mountain House)	6 736
Motel/Hostel	7 703
Camping	16 662

Джерело: складено автором на основі [16]

Загальна кількість туристів з України у 2022 році склала 675 467, а у минулому році ця кількість становила 2 060 008. Українські туристи надають перевагу таким типам закладів розміщення як готелі, а також Holiday Village (див. табл. 1.5). Табл. 1.6 демонструє коливання тривалості перебування іноземних та внутрішніх туристів протягом року.

Таблиця 1.5

Типи закладів розміщення, де зупинялись українські туристи в 2021 році

Типи закладу	Кількість
Hotel	1 899 039
Holiday Village	246 216
Special Facility	37 898
Tourism Complex	13 907
Apart Hotel	18 164

Джерело: складено автором на основі [16]

Таблиця 1.6

Середня тривалість перебування місцевих та іноземних туристів у 2021 році

Місяць	Іноземні	Місцеві	Місяць	Іноземні	Місцеві
Січень	2,68	1,80	Липень	3,66	2,21
Лютий	2,67	1,78	Серпень	3,66	2,13
Березень	2,67	1,72	Вересень	3,62	1,99
Квітень	2,65	1,84	Жовтень	3,56	1,88
Травень	2,86	1,98	Листопад	3,07	1,77
Червень	3,26	2,01	Грудень	2,73	1,76

Джерело: складено автором на основі [16]

Висновки до 1 розділу

Отже, туризм є однією з найважливіших галузей економіки Туреччини, який забезпечує значний прибуток для країни і створює більше 2 мільйонів робочих місць.

Одним із законів, що сприяють розвитку туризму в Туреччині, є Law For the Encouragement of Tourism. Цей закон надає пільги та стимули для інвестування в готельний бізнес та інші сфери туризму, такі як створення нових туристичних об'єктів та покращення наявних.

Туристичні організації Туреччини вкладають значні зусилля в забезпечення безпеки своїх відвідувачів. Однією з таких ініціатив є програма «Сертифікація безпечного туризму», вона має на меті забезпечити високу якість та безпеку туристичних послуг у всіх регіонах Туреччини, та відображає прагнення туристичних організацій до підвищення якості та надійності послуг, що надаються, що в свою чергу позитивно впливає на репутацію та розвиток туризму в країні.

За останні роки, туристичний сектор Туреччини зазнав значного розвитку, що відображається у позитивних показниках розвитку туризму та сфери гостинності.

Сфера гостинності також є однією з найбільш розвинених галузей у Туреччині. Країна має широку мережу готелів та курортів, які відповідають різним потребам туристів.

За останні роки Туреччина продемонструвала стійкість та здатність адаптуватися до змін у світі туризму, зокрема пандемії COVID-19. Розробка та впровадження програми "Сертифікація безпечного туризму" дозволила забезпечити безпеку туристів та підвищити довіру до країни. Такі ініціативи свідчать про здатність Туреччини до інновацій та відкритість до співпраці зі світовим туристичним співтовариством.

РОЗДІЛ 2

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТУРЕЧЧИНИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

2. 1. Географічні та історико-культурні особливості Туреччини

Оточена з трьох боків морями (Чорним, Егейським і Середземним), офіційна назва країни - Турецька Республіка, її площа - 780 576 км², населення - 83 154 997 осіб за даними на 31 грудня 2019 року, столиця – Анкара [17].

Міста з найбільшим населенням в Туреччині: Стамбул, Анкара, Ізмір, Бурса, Конья, Мерсін, Адана, Самсун, Шурфа, Коджаелі, Кайсері, Маніса, Анталія, Діярбакир і Трабзон [18].

Туреччина - єдина країна на землі, яка одночасно є і азійською, і європейською, і близькосхідною, і середземноморською. Географічні, історичні та культурні особливості Туреччини визначають її унікальне становище, яке не схоже на жодну іншу країну світу.

Хоча вона розташована більш-менш у геометричному центрі суходолу Старого Світу (Азії, Європи, Африки), вона також оточена морями. Середземне море глибоко проникає в суходіл Старого Світу і оточує Туреччину своїми притоками (Чорне море, Мармурове море, протоки, Егейське море). Ця особливість Туреччини, якої немає в інших країнах, забезпечила їй велику зручність для налагодження відносин із зовнішнім світом.

Крім того, Туреччина має багато переваг, що впливають з її розташування в Північній півкулі між екватором і полюсом. До початку Нового часу, коли були відкриті великі морські шляхи (маршрут мису Доброї Надії), шляхи, що з'єднували Далекий Схід із середземноморським світом і Європою, в основному проходили через Анатолію. На перехрестях, плацдармах, місцях проживання і особливо на анатолійських узбережжях, де ці шляхи

закінчувалися, виникали міста і процвітали цивілізації. Те, що в Анатолії є торгові центри і культурні осередки, які зберігають своє значення протягом століть, завдячує цим східно-західним торговельним шляхам, що перетинають країну. Існування протоки Босфор, що з'єднує середземноморський світ зі світом Чорного моря, і перетин морських шляхів у напрямку схід-захід - це особлива позиція, яка не зустрічається в інших країнах. Жодна інша країна не знаходиться на такому важливому перехресті [17].

Туреччина поділяється на різні адміністративні одиниці з урахуванням адміністративних і місцевих умов. Центральна адміністрація поділяється на провінції, провінції - на райони, а райони - на села. При визначенні адміністративних одиниць беруться до уваги географічні, економічні умови, вимоги державних служб і транспортні умови. Найбільша адміністративна одиниця в Туреччині називається провінцією. Губернатори, призначені державою, виконують обов'язки з управління та виконання законів у провінціях. Кількість провінцій, яка становила 63 в перші роки існування Республіки, сьогодні досягла 81, вони зображені на рисунку 2.1. Багато розвинених районів чекають, щоб стати провінціями.

Адміністративні одиниці, менші за провінції, називаються округами. Кожна провінція складається з різної кількості районів відповідно до її розміру. Найменша адміністративна одиниця називається селом. Село, яким керує мухтар, підпорядковується районному центру в адміністративному відношенні.

Згідно з останнім переписом населення, в Туреччині 81 провінція, 850 районів і понад 35 000 сіл [18].

Рис. 2.1 – Провінції Туреччини

Джерело [19]

На Першому турецькому географічному конгресі, що відбувся 6-21 червня 1941 року, Туреччина була поділена на 7 основних географічних регіонів і 21 географічну одиницю. Чотири з семи географічних регіонів Туреччини були названі на честь морів, до яких вони прилягають, а інші три регіони були названі відповідно до їх положення в межах всієї Анатолії (рис. 2.2).

Середземноморський регіон займає 16%, Східна Анатолія - 21%, Егейський регіон - 12%, Південно-Східна Анатолія - 7,5%, Центральна Анатолія - 18%, Чорноморський регіон - 18% і регіон Мармурового моря - 8,5%.

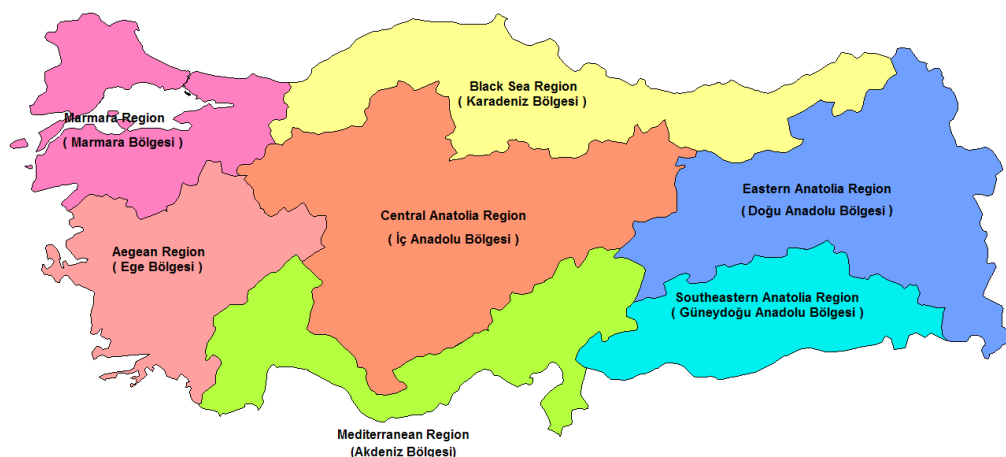

Рис. 2.2 – Регіони Туреччини

Джерело [20]

Більше половини країни складається з високогірних районів, висота яких перевищує 1 000 метрів. Приблизно третина території покрита рівнинами, плато і горами на середніх висотах, а 10% - низовинами. Найвищі та найбільш гірські райони розташовані у східній частині. Північні Анатолійські гори в північній частині і Таврські гори в південній, східній і південно-східній частинах. Найвища точка країни - пік гори Арарат, що досягає 5 166 метрів. Основними рівнинами є Чукурова, Коньїнська та Харранська рівнини. Найдовша річка від витoku до місця впадіння в море - Кизилірмак, довжина якої становить 1 355 кілометрів. Найбільшим природним озером є озеро Ван, що займає площу 3 713 км². Озеро греблі Ататюрка, що займає площу 817 км², є найбільшим штучним озером в країні. Площа Гекчеада, найбільшого острова

Туреччини, становить 279 км². Загальна площа суші становить 770 760 км², а загальна площа водного простору - 9 820 км² [18].

Хоча Туреччина розташована в помірному кліматичному поясі, це країна з несподіваною різноманітністю клімату. Туреччина розташована між субтропічним і помірним кліматичними поясами. Кліматичні зони, що спостерігаються в Туреччині, - це середземноморський клімат, де літо спекотне і сухе, а зима м'яка і дощова; чорноморський клімат, де літо прохолодне, а зима тепла в прибережній зоні і сніжна і холодна у вищих частинах; континентальний клімат, де різниця температур між літом і зимою, а також між днем і ніччю велика, і клімат Мармуру, що демонструє характеристики кліматичного переходу між континентальним, чорноморським і середземноморським кліматами. Найбільше опадів у Туреччині випадає взимку та навесні. Влітку кількість опадів зменшується, в той час як температура і випаровування зростають. Середньорічна багаторічна кількість опадів становить 574 мм.

Історико-культурні особливості Туреччини відображають довгу та багату історію цієї країни, яка сягає тисячоліть тому.

Азійська держава гунів є першою відомою турецькою державою в історії, яка об'єднала тюркські племена, що проживали в Центральній Азії, і забезпечила їхню політичну єдність.

Імперія гунів мала економіку, засновану на конярстві та тваринництві, паралельно зі структурою географічного регіону, де вона була заснована. Ця економічна структура принесла військовий успіх державі.

Гекторки - перша в історії держава, заснована під назвою "Тюрк". Після ослаблення і розпаду Гунської імперії у 552 році було створено державу Гьоктюрків, яка забезпечила суверенітет серед тюркських племен. У 745 році, коли уйгури розгромили Другий Східний Гоктурський (Кутлукський) каганат, Гоктурська держава розпалася.

У 745-840 роках уйгури правили в Центральній Азії. Після його розпаду Уйгурський каганат становить один з найважливіших періодів турецької історії

з точки зору переходу до осілого життя і заняття торгівлею. У 840 році уйгурському суверенітету прийшов кінець.

У 751 році в Таласській війні між китайцями і Аббасидами турецькі племена, такі як Карлук, Ягма і Чігіл, які виступали на боці арабів, прийняли іслам, і турки стали мусульманами в значній мірі з цієї дати і до X століття.

Прийняття ісламу вплинуло не лише на соціальне та культурне життя, але й на державне управління. З прийняттям ісламу і прийняттям ідеї "джихаду" для поширення ісламу почали організовуватися експедиції, які базувалися на ідеї, що турки були послані впорядкувати світ, отримавши від Бога "кут", який називається "турецьке світове панування мефкуресі". Першою турецько-ісламською державою були "Караханіди".

Історія Османської імперії аналізується та оцінюється шляхом поділу її на певні періоди. Це період князівства (1299 рік і раніше), період заснування (1299-1453), період піднесення (1453-1579), період стагнації (1579-1699), період регресу (1699-1792) і період розпаду (1792-1922).

Економічний і військовий крах Османської імперії призвів до окупації її земель після Першої світової війни. 23 квітня 1920 року були створені Великі національні збори Туреччини, а після національної боротьби, яку вів турецький народ під проводом Мустафи Кемалю Ататюрка, 29 жовтня 1923 року було проголошено створення "Турецької Республіки".

З проголошенням Республіки відбулися важливі зміни в культурному та мистецькому житті Туреччини. Оскільки нова держава була побудована на національній культурі, в цей період набирають обертів дослідження турецької мови, літератури та історії. Фундамент нової держави ґрунтувався насамперед на турецькій культурі. Ця культурна інновація також простежується в державному управлінні та системі. Такі нововведення, як проголошення республіки, скасування халіфату і султанату, прийняття латинської писемності призвели до появи сучасної Турецької Республіки.

У період правління Мустафи Кемалю Ататюрка було докладено зусиль, щоб зробити сучасну Турецьку Республіку державою, заснованою на

"національній архітектурі, національному мистецтві та національній культурі", і в цей період Ататюрк надавав великого значення мові, історії та культурним дослідженням [21].

2. 2. Ресурси пізнавального туризму. Культурна спадщина, пов'язана з Шовковим шляхом

Туреччина стала членом конвенції ЮНЕСКО про Всесвітню спадщину 16 березня 1983 року, що дало змогу включити її історичні об'єкти до списку. Сьогодні на території Туреччини розташовано 19 об'єктів Всесвітньої спадщини, включно із сімнадцятьма культурними об'єктами і двома змішаними.

Нижче наведено список місць, занесених до постійного списку ЮНЕСКО.

Національний парк Гереме та печерні споруди Каппадокії – це дивовижний ландшафт, сформований процесами ерозії. Тут зосереджено безліч вирізаних у скелях печерних церков і монастирів, окремі житла які є унікальними пам'ятками візантійського мистецтва та іконоборчого періоду.

Велика мечеть і лікарня в місті Диврії (Divriği), яку у 1228-29 роках заснував емір Ахмед-шах. Мечеть вкрита двома куполами і має одну молитовну залу.

Історичні райони Стамбула. Завдяки своєму стратегічному розташуванню на півострові Босфор між Балканами та Анатолією, Чорним і Середземним морями, Стамбул був пов'язаний з основними політичними, релігійними та мистецькими подіями протягом більш ніж 2 000 років. Серед його шедеврів - стародавній іподром Костянтина, собор Святої Софії 6-го століття та мечеть Сулейманіє 16-го століття, які зараз перебувають під загрозою через демографічний тиск, промислове забруднення та неконтрольовану урбанізацію.

Стародавнє місто Хаттусас – руїни храмів, царських резиденцій і укріплень, Левові і Царські ворота, а також ансамбль наскельного мистецтва в

Язиликаї. Місто відіграло важливу роль в Анатолії та північній Сирії у 2-му тисячолітті до н. е.

Археологічні знахідки на горі Nemrut Dağ – гробниця Антіоха I, який був правителем Коммагени, це одна з найбільш амбітних споруд елліністичного періоду.

Стародавнє місто Ієрополіс і джерела Памуккале. Насичені кальцієм термальні води сформували дивовижний ландшафт Памуккале, який постає у вигляді цілого каскаду терасових ванн, прикрашених білосніжними кальцієвими сталактитами. Тут можна побачити руїни стародавніх лазень, храмів та інших елліністичних пам'яток.

Xanthos-Letoon – це місто, яке було столицею Лікії, ілюструє поєднання лікійських традицій та елліністичних впливів, особливо в мистецтві поховання. Надгробні написи винятково важливі для розуміння історії та мови лікійців.

Місто Сафранболу – було важливим пунктом на головному караванному торговому шляху Схід-Захід. Стара мечеть, Старі лазні та медресе Сулейман-паші були збудовані 1322 року.

Археологічні пам'ятки Трої – Троя, з її 4 000-річною історією, є однією з найвідоміших археологічних пам'яток у світі. Перші розкопки на цьому місці були проведені відомим археологом Генріхом Шліманом у 1870 році. З наукової точки зору, його великі залишки є найбільш значущою демонстрацією перших контактів між цивілізаціями Анатолії та світом Середземномор'я.

Мечеть Selimiye та її соціальний комплекс включає медресу (ісламську школу), критий ринок, годинникову кімнату, зовнішній двір і бібліотеки.

Неолітична стоянка Çatalhöyük площею 37 га на Південному Анатолійському плато свідчить про еволюцію соціальної організації та культурних практик у процесі переходу до осілого життя.

Bursa and Cumalıkızık: народження Османської імперії. Цей об'єкт - серійна номінація з восьми складових об'єктів у місті Бурса та прилеглому селі Кумаликизик у південному регіоні Мармурового моря. Цей об'єкт ілюструє створення системи міських і сільських поселень Османської імперії на початку

14 століття. Об'єкт втілює ключові функції соціальної та економічної організації нової столиці, яка розвивалася навколо громадського центру. Сюди входять торгові квартали ханів, куллії (релігійні установи), що об'єднували мечеті, релігійні школи, громадські лазні та кухню для бідних, а також могила Орхана Газі, засновника Османської династії. Одним із компонентів за межами історичного центру Бурси є село Кумаликизик, єдине сільське село цієї системи, яке демонструє підтримку столиці з боку сільської місцевості.

Пергам та його багатошаровий культурний ландшафт. Акрополь Пергама був столицею елліністичної династії Атталідів, головним центром навчання у стародавньому світі.

Культурний ландшафт «Фортеця Діярбакир і сади Хевсель». Діярбакир став важливим центром в елліністичний період і залишався ним протягом давньоримської епохи, в епоху Візантійської та Османської імперії, в ісламський період і аж до наших днів. Об'єкт включає курган на місці стародавнього міста Аміда, кріпосний мур міста Діярбакир, а також родючі сади Хевсель.

Ефес містить сліди грецьких і римських поселень, що послідовно виникали на нових землях, у міру того як море відступало на захід.

Археологічний об'єкт Ані – це місце розташоване на відокремленому плато на північному сході Туреччини над яром, що утворює природний кордон з Вірменією. Це середньовічне місто поєднує в собі житлові, релігійні та військові споруди, характерні для середньовічної урбаністики, що розбудовувалася протягом століть християнськими, а потім мусульманськими династіями. Місто процвітало в 10-11 століттях нашої ери, коли стало столицею середньовічного вірменського королівства Багратидів і отримало вигоду від контролю над однією з гілок Шовкового шляху. Пізніше, під візантійським, сельджуцьким і грузинським суверенітетом, він зберігав свій статус важливого перехрестя для торговельних караванів. Монгольська навала і руйнівний землетрус 1319 року поклали початок занепаду міста.

Афродизія – розташований на південному заході Туреччини, у верхній долині річки Морсинус, цей об'єкт складається з двох компонентів: археологічної пам'ятки Афродизія та мармурових кар'єрів на північний схід від міста. Храм Афродіти датується 3 століттям до н.е., а місто було побудоване століттям пізніше. Багатство Афродісії пов'язане з мармуровими кар'єрами та мистецтвом її скульпторів. Вулиці міста розташовані навколо кількох великих громадських споруд,, які включають храми, театр, агору та два банних комплекси.

Göbekli Tere – розташована в горах Гермуш на південному сході Анатолії, ця пам'ятка являє собою монументальні кругло-овальні та прямокутні мегалітичні споруди, зведені мисливцями-збирачами в епоху докерамічного неоліту між 9 600 і 8 200 роками до нашої ери. Ці пам'ятники, ймовірно, використовувалися у зв'язку з ритуалами, найімовірніше, поховального характеру. Характерні Т-подібні стовпи з висіченими на них зображеннями диких тварин дають уявлення про спосіб життя і вірування людей, що жили у Верхній Месопотамії близько 11 500 років тому.

Курган Арслантепе – це 30-метровий археологічний пам'ятник, розташований на рівнині Малатья, за 15 км на південний захід від річки Євфрат. Археологічні знахідки з цього місця свідчать про те, що воно було зайняте щонайменше з 6-го тисячоліття до нашої ери і аж до середньовіччя. Він ілюструє процеси, що призвели до виникнення на Близькому Сході державного суспільства і складної бюрократичної системи в дописемний період. Тут розкопано унікальні металеві предмети і зброю [22].

Туреччина входить до п'ятірки країн із найбільшою кількістю цінностей нематеріальної спадщини, включених до Списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО. Зупинимось докладніше на деяких елементах.

Hüsn-i Hat – стародавнє мистецтво каліграфії в Туреччині. Традиційні інструменти, що використовуються для цього мистецтва, включають глянцеви́й папір, очеретяне перо, складаний ніж і чорнило.

Культура і традиції кави по-турецьки – свіжообсмажені зерна подрібнюють на дрібний порошок; потім мелену каву, холодну воду і цукор додають у кавник і повільно варять на плиті до утворення бажаної піни. Напій подається в маленьких чашечках разом зі склянкою води. Гущу, що залишилася в порожній чашці, часто використовують для передбачення долі людини.

Мистецтво мініатюри – традиційне ремесло, що зазвичай передається через стосунки між наставником та учнем (неформальна освіта). Це вид двомірного мистецтва, який включає в себе розробку і створення невеликих картин на книгах, пап'є-маше, килимах, текстилі, стінах, кераміці з використанням золота, срібла і різних органічних речовин.

Спадщина Dede Qorqud / Korkyt Ata / Dede Korkut – епічна культура, народні казки та музика. В основі лежать дванадцять героїчних легенд, історій і казок і тринадцять традиційних музичних композицій.

Свято весни Hidrellez – проводиться щорічно 6 травня, різноманітні церемонії та ритуали, пов'язані з природою, що гарантують добробут, родючість і процвітання сім'ї та громади, а також захищають худобу і врожай на майбутній рік.

Мова свисту – це метод спілкування, в якому свист використовується для імітації та артикуляції слів. Ця практика розвинулася внаслідок крутих гір і пересіченої топографії регіону, що вимагало від місцевого населення знайти альтернативний спосіб спілкування на великих відстанях.

Традиційне ремесло виготовлення Чіні – це керамічна плитка, прикрашена стилізованим рослинним орнаментом.

Шовківництво та традиційне виробництво шовку для ткацтва - шовкові вироби високо цінуються всіма соціальними та культурними класами, і люди використовують їх для особливих випадків, таких як весілля, похорони та сімейні зустрічі. Глибоко вкорінена в традиціях Великого Шовкового шляху, ця практика є вираженням культурної ідентичності та багатовікових традицій. Вона також розглядається як символ соціальної згуртованості, оскільки

торгівля шовком сприяла обміну культурою і наукою як всередині країн, так і між ними.

Кешек – це традиційна турецька церемоніальна страва, яку готують на весільних церемоніях, обрізаннях і релігійних святах [23].

У Туреччині знаходиться один біосферний резерват ЮНЕСКО Camili Biosphere Reserve. Він розташований на північному сході Туреччини, а саме в Колхічному субрегіоні Євро-Сибірської фітогеографічної зони. Гори оточують Камілі з трьох боків. Заповідник включає долини Угур-Марал, Ефелер і Дюзенлі. У Камілі можна знайти численні археологічні пам'ятки, наприклад, мечеть Іреміт у селі Марал, печеру Тамари і арочний міст на в'їзді в село Ефелер. Загалом у Камілі розташовано шість сіл, кожне з яких являє собою видатну архітектурну цінність [24].

Анатолія є одним із найважливіших вузлових пунктів Шовкового шляху, завдяки своєму географічному розташуванню вона функціонувала як ворота та міст між заходом і сходом [25].

Заїжджі двори та караван-сараї – це організації, які відігравали важливу роль у караванній торгівлі вздовж Шовкового шляху. Тут були кімнати для розміщення мандрівників, відділення для зберігання товарів і відпочинку їхніх коней, невеликі мечеті, лазні, а також служби підковника, лікаря, ветеринара, служби ремонту клітин і упряжі. Зазвичай вони будувались на відстані 30-40 км. Цю відстань можна було подолати за 8-10 годин пішки і протягом дня на верблюдах. З пасажирів не стягували плату, вони отримували дворазове харчування, банні потреби та годування протягом трьох днів, всі витрати покривали фонди [26].

За результатами досліджень встановлено, що в Анатолії існувало близько 200 постійних дворів і караван-сараїв. В таблиці наведено найважливіші з них:

Пам'ятки Туреччини пов'язанні з Шовковим Шляхом

Назва	Місцезнаходження	Вік	Коротка характеристика
Sarıhan (Saruhan)	Дорога Аванос - Ургюп, за 25 кілометрів від Невшехіра та за 6 кілометрів від Аваноса	1238	Вважається, що Сарихан, витвір мистецтва сельджуків.
Готель Ağzıkara Inn (Ходжа Месут)	Дорога Аксарай - Невшехір, за 17 кілометрів від Аксарая	між 1231 та 1236 роками	Готель був одним із найважливіших готелів в Анатолії. Споруда, що є витвором мистецтва Седжукії і відома також як караван-сарай Ходжа Месут
Sultan Inn	На дорозі Аксарай - Конья та в районі Султанхані за 42 кілометри від Аксарая	1229	Він був побудований сельджукським султаном Іст Алааддіном Кейкубадом. Будівля є найбільшим караван-сараям сельджуків в Анатолії. Двері вінця та геометричні прикраси маленької мечеті є найкращими зразками сельджукського скельного декоративного мистецтва.
Zazadin Inn	За 22 кілометри від Коньї, за 5 кілометрів від дороги Aksaray - Конуа	між 1235 - 1236 роками	Під час будівництва південної сторони використано багато обробленої античної породи. Тут знаходиться невелика мечеть, яка має багате скельне оздоблення і до якої можна потрапити сходами, вигравіруваних на стіні всередині масивних блоків віночкових дверей.
Kızılören Inn	На дорозі Конья - Бейшехір і за 41 кілометр від Коньї	між 1206 і 1207 роками	Побудований сельджукським султаном Іст Гіяседдіном Кейхусревом

Ertokuş Inn	На дорозі Бейшехір – Егірдір, біля Єшилської провінції Гелендост	1233	З напису на зачинених перегородкових дверях зрозуміло, що він побудований у 1233 році.
Susuz Inn	В межах Susuzköy провінції Бусак, за 2 кілометри від дороги Бурдур - Анталія	між 1237 і 1246 роками	Був побудований під час правління II Гіяседдіна Кейхюсрева. Найвражаюча частина готелю – двері з віночками. Мотиви «ангела» та «дракона» привертають увагу на арках ніш по обидва боки від входу.
Kırkgöz Inn	Один кілометр від дороги Бурдур - Анталія та 30 кілометрів від Анталії	між 1237 і 1246 роками	Згідно з написом на відкритих роздільних дверях-віночках, готель було побудовано під час правління II Гіяседдіна Кейхюсрева.
Готель Alara Inn	За 115 кілометрів від Анталії, за 8 кілометрів від дороги Анталія - Аланія	в 1229 - 1230 роках	Розташований поруч із замком Алара, який відігравав стратегічну роль у контролі над шляхами, що ведуть до Середземного моря. Він був побудований султаном Алааддіном Кейкубадом.
Мечеть Хунат Хатун	В центрі міста Кайсері	1238 року	Побудована дружиною сельджукського султана Алааддіном Кейкубадом Махпері Хатун. Його двері-віночки зі сходу та заходу є найкрасивішими зразками сельджукської кам'яної кладки.
Медичний музей Гевхер Несібе Султан	Знаходиться в парку Мімар Сінан у Кайсері	у XIII столітті	Теологічна школа Гіясіє та Лікарський будинок. Це перша прикладна медична школа світу.
Особняк Гюпгюпоглу	В центрі міста Кайсері	XVIII століття	Будівля є прекрасним зразком громадянської архітектури.

Музей під відкритим небом Зельве	За 5 кілометрів від Аваноса	1952 року	Зельве, з його монастирем і церквами, стало релігійним центром в іконоборчу епоху. У 1952 році Зельве стало музеєм просто неба.
Музей під відкритим небом Гьореме	За 13 кілометрів від Невшехіра та за 1,5 кілометри від району Гереме		У музеї під відкритим небом Гьореме є монастирі, комори, кухня, їдальня, церкви.
Підземне місто Дерінкую	На дорозі Невшехір - Нігде, за 30 кілометрів від Невшехіра	Місто було засноване у VIII-VII століттях до н. е. За іншою версією, у 1900-1200 роках до н. е.	Місто було закладене першими християнами з метою надання притулку. У підземному місті є велика церква, конференц-зал, кімната для сповіді гріхів, вентиляційні шахти, комори та земляна піч. В даний час для відвідування відкрито 8 поверхів.
Долина Іхлара (Перістрама)	Долина починається в селі Іхлара (Єшілюрт) і закінчується в селі Селіме	IV століття	У початкові періоди християнства вона стала одним із найнадійніших притулків регіону Каппадокії. Безліч церков, монастирів та печер перетворилися на будинки.

Джерело: складено автором на основі [26]

Розташування описаних пам'яток, пов'язаних з Шовковим шляхом Туреччини, зображено на рис. 2.3.

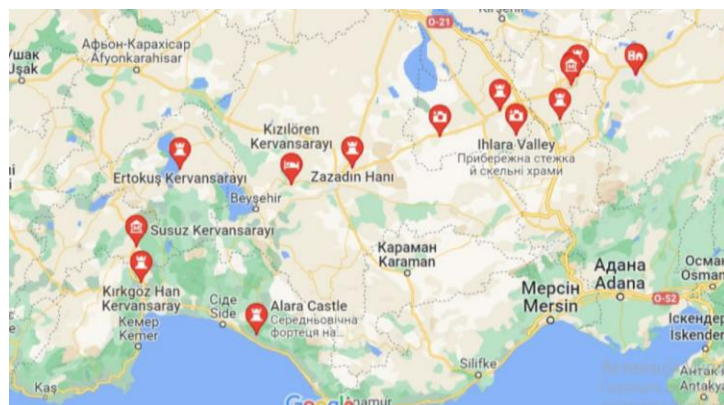

Рис. 2.3 - Розташування об'єктів культурної спадщини Туреччини, пов'язаної з Шовковим шляхом

Джерело: власне опрацювання

2. 3. Транспортна система. Історичні заклади готельного та ресторанного господарства.

У Туреччині задіяно 4 основних види перевезень: автомобільні, залізничні, водні і повітряні. Згідно зі статистикою найбільш популярними транспортом є авіатранспорт, особливо для туристів з Європи. Якщо порівнювати дані з 2021 роком, то показники частин світу збільшилися у 2 рази, а що стосується України, то зменшилися у 5 разів (див. табл. 2. 3).

Таблиця 2.3

Види транспорту, якими прибувають туристи з різних частин світу станом на 2022 рік

Частини світу	Air	Highway	Sea	Train
Африка	1 470 500	3 244	21 080	39
Америка	298 411	4 093	47 038	175
Азія	6 342 464	1 826 830	161 627	1 916
Європа	16 904 452	4 824 100	907 962	14 459
Океанія	650	34	25	
Україна	369 234	277 117	28 649	467

Джерело: складено автором на основі [14]

Турецькі аеропорти рівномірно розподілені по всій країні. На території Туреччини функціонує 58 аеропортів. З цих аеропортів 35 пропонують внутрішні та міжнародні рейси, а 23 – регіональні рейси. На рисунках 2. 4 та 2. 5 можна побачити перелік аеропортів Туреччини і карту з розташуванням усіх аеропортів країни (синім кольором зображені регіони, у яких діє аеропорт).

IATA	Name	City	Airlines	Destinations
IST	Atatürk International Airport	Istanbul	68	227
AYT	Antalya International Airport	Antalya	28	63
SAW	Sabiha Gökçen International Airport	Istanbul	20	98
DLM	Dalaman International Airport	Dalaman	14	28
ADB	Adnan Menderes International Airport	İzmir	12	44
ESB	Esenboğa International Airport	Ankara	10	43
BJV	Milas Bodrum International Airport	Bodrum	10	21
ADA	Adana Airport	Adana	7	10
GZT	Gaziantep International Airport	Gaziantep	5	5
TZX	Trabzon International Airport	Trabzon	4	7

Рис. 2. 4 - 10 найбільших аеропортів Туреччини

Джерело [27]

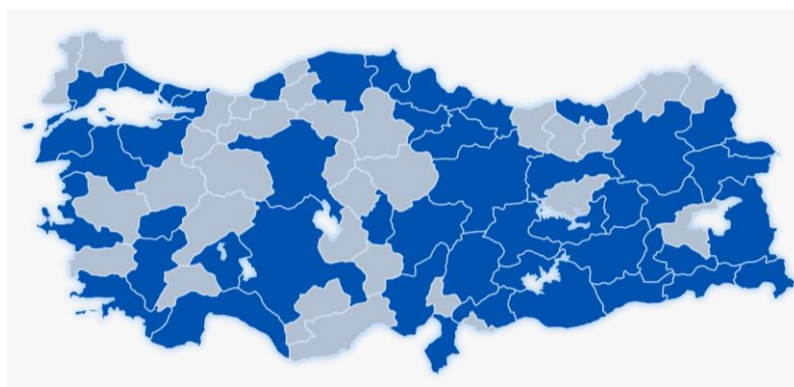

Рис. 2. 5 - Карта аеропортів Туреччини

Джерело [28]

Згідно зі статистичними даними, представленими на табл. 2. 5, найбільша кількість українських туристів прибула у Туреччину через New Istanbul Airport. Серед морських портів лідером за кількістю туристів з України був Tuzla (див. табл. 2. 4).

Таблиця 2.4

Аеропорти та морські порти, через які прибували українські туристи до Туреччини у 2022 році

Аеропорти			Морські порти		
Провінція	Назва аеропорту	Кількість	Провінція	Назва аеропорту	Кількість
Ankara	Esenboğa (Air)	10 684	Aydın	Kuşadası (Sea)	1 209
Antalya	Antalya Central (Air)	136 142	İstanbul	Tuzla (Sea)	3 325
Elazığ	Elazığ Central (Air)	1 329	İstanbul	Zeytinburnu (Sea)	1 969
İstanbul	New Istanbul Airport (Air)	138 451	İzmir	Aliğa (Sea)	1 058
İstanbul	S. Gökçen (Air)	63 469	Kocaeli	Derince (Sea)	2 192
İzmir	A. Menderes (Air)	6 192	Mersin	Mersin Central (Sea)	1 219
Kayseri	Erkilet (Air)	2 273	Muğla	Bodrum (Sea)	1 134
Muğla	Dalaman (Air)	3 635	Muğla	Fethiye (Sea)	1 003
Muğla	Milas-Bodrum (Air)	4 646	Muğla	Marmaris (Sea)	1 204

Джерело: складено автором на основі [14]

Наведемо коротку характеристику авіакомпаній Туреччини.

AnadoluJet – була створена в 2008 році для задоволення потреб Анатолії в авіаперевезеннях. На даний час має в своєму флоті 60 літаків, мережу з 40 напрямків і 69 маршрутів на внутрішніх рейсах; 41 напрямок і 73 маршрути на міжнародних рейсах.

Компанія Corendon – це міжнародна туристична група, що спеціалізується на авіаперевезеннях, в'їзному туризмі та управлінні готелями. Corendon Airlines здійснила свій перший рейс з Ейндховена до Сабіха Гьокчен 12 квітня 2005 року і стала першою компанією, що почала пасажирські рейси в цей аеропорт. Corendon Airlines організовує прямі рейси о 165 аеропортів у 65 країнах світу, її флот складається з літаків моделі Boeing 737-800. Corendon Airlines працює як чартерна авіакомпанія [29].

Авіакомпанія Pegasus Airlines з'явилася 1990 року як спільне підприємство компаній Aer Lingus, Silkar Investments і Net Holding. Перший рейс авіакомпанії було здійснено в травні 1990 року, а 2005 року її придбала компанія ESAS Holding. У листопаді того ж року компанія почала здійснювати регулярні внутрішні рейси за бюджетними цінами і стала 4-ю авіакомпанією регулярних перевезень у Туреччині. Компанія Pegasus здійснює внутрішні та міжнародні рейси. Вона заснувала новітній у Туреччині центр з підготовки льотного екіпажу та стала впроваджувати на своїх повітряних суднах систему зв'язку Wireless Groundlink End в систему End Network Solutions [30].

SunExpress був заснований як спільне підприємство між Turkish Airlines і Lufthansa. Його метою є використання туристичного потенціалу турецького регіону Анталія. Тут же розташована штаб-квартира авіакомпанії. Перший політ відбувся 2 квітня 1990 року з Франкфурта до Анталії. З квітня 2001 року SunExpress є першою приватною турецькою авіакомпанією, що виконує міжнародні регулярні рейси. Влітку 2006 року SunExpress починає виконання внутрішніх рейсів у Туреччині. SunExpress нагороджений премією Kybele-Award Німецько-турецької федерації дружби за особливі заслуги в економічних відносинах між Німеччиною і Туреччиною [31].

Turkish Airlines почала свою діяльність 20 травня 1933 року. У 1947 році компанія здійснила свій перший закордонний рейс зі Стамбула до Афін. У 1959 році Месут Маніоглу розробив фірмову емблему авіакомпанії – дикого гусака. У 2008 році Turkish Airlines приєдналася до глобальної конфедерації авіакомпаній Star Alliance. Співпраця з Turkish Do & Co пропонує пасажиром можливість насолодитися стравами, приготованими шеф-кухарями на борту літака. Сьогодні Turkish Airlines виконує рейси в 120 країн з аеропорту Стамбула, з флотом, що налічує 388 літаків [32].

Історія готельного та ресторанного господарства Туреччини налічує багато століть. Туреччина була однією з ключових держав на шляху Великого шовкового шляху, який сполучав Китай із Західною Європою, тому вже з давніх-давен у країні розвивалася торгівля та готельний бізнес.

Початок сектору розміщення в географії сягає часів Сельджуків. Торговельні шляхи, які знову активізувалися після хрестових походів, призвели до появи систем караван-сараїв, які були закріплені в державі Сельджуків, орієнтованій на добробут. У містах були створені регіональні ринки. Відповідно, з'являються міські заїжджі двори та зупинки між містами.

В османському суспільстві на початку 1800-х років зростає готельна індустрія, що було зумовлено потребою в житлі, яка зростала з розвитком торгівлі в портових містах, таких як Стамбул, Александрія, Ізмір, Салоніки та Бейрут. Модифікувалися та будувалися нові готелі. Nidivyal Palas, відкритий у 1841 році під назвою Misserie Hotel, є першим готелем у західному стилі в Туреччині. Прибуття Східного потягу до Стамбула та організація рейсів на великих кораблях принесли нові готелі. Готелі Pera Palas, Beyoğlu i Tarabya Tokatlıyan та Ankara Palas є наріжними каменями готельного менеджменту в Туреччині. Період правління Мендереса був періодом, коли інтеграція із Заходом була цілеспрямованою, а бажання бути схожими на Америку зростало.

Прихід Hilton до Стамбула в цей період є важливою віхою для іміджу міста та готельного менеджменту. Той факт, що цей бренд обрав Стамбул, справив вплив на регіон і світ. У 70-х роках процес розвитку прискорився з

ростом кількості літаків і відкриттям турецького сонця, моря і піску північноєвропейськими туристами. Анталія, Кушадаси, Мармарис, Бодрум, Аланія та Каппадокія, особливо Анталія, стали домівкою для якісних готелів [33].

Одним з перших закладів готельного господарства Туреччини є готель "Пера Палас", який був побудований в Стамбулі в 1892 році. Цей готель став першим готелем у місті з електричним освітленням та розвинутою системою опалення. У готелі зупинялися Мустафа Кемаль Ататюрк, Агата Крісті та Ернест Хемінгуей, що створює відчуття перебування в іншій епосі. Апартаменти, де зупинявся Ататюрк, а Агата Крісті писала "Вбивство у Східному експресі", сьогодні зберігаються як музейна експозиція.

Splendid Palas у Буйюкаді - це чудовий готель, побудований у 1908 році, який досі працює. Цей готель унікальний тим, що це єдиний готель у Туреччині, який визнаний першокласною історичною пам'яткою і експлуатується відповідно до свого первісного проекту. За 110 років свого існування готель бачив війни і прекрасні бали. Протягом багатьох років, особливо за часів правління Ататюрка, тут проходили Республіканські бали.

Готель Divan Cukurhan, Анкара - це ще одна історична будівля, розташована в самому районі старого замку Анкари. По суті, це старовинний караван-сарай з елементами традиційної османської архітектури. Укурхан, історичний караван-сарай і сучасний бутик-готель, використовувався як в'язниця в перші роки Республіки [34].

Висновок до 2 розділу

Туризм є однією з найважливіших галузей економіки багатьох країн, яка не тільки сприяє економічному розвитку, але і культурному та соціальному взаємодії між країнами та народами. Географічні та історико-культурні

особливості країни впливають на туристичний продукт та є ключовим фактором, який визначає його унікальність та привабливість для туристів.

Туреччина - це країна з розташуванням в Євразії, між Середземним та Чорним морями. Ця країна має довгу історію, яка охоплює багато епох, від давньогрецької та римської імперій до Османської імперії, яка правила в регіоні протягом більше ніж півтора століття. Географічно, Туреччина розташована в привабливому місці для транзитних маршрутів зі сходу на захід та з півночі на південь.

Транспортна система Туреччини складається з різноманітних видів транспорту, що включає авіаційний, залізничний, автобусний, морський та автомобільний транспорт. Це дозволяє туристам зручно та швидко переміщуватись в межах країни та між різними регіонами. Більшість міст Туреччини мають добре розвинуті громадські транспортні системи, такі як метро, автобуси та трамваї, що робить переміщення по містах легким та доступним.

Щодо готельного та ресторанного господарства, Туреччина пропонує широкий вибір готелів та ресторанів для туристів. Тут є готелі різних категорій, від простих гостьових будинків до розкішних п'ятизіркових готелів з розвагами та ресторанами світового класу. Ресторани Туреччини пропонують різноманітні страви з традиційної турецької кухні, які варіюються від м'ясних страв до овочевих та сирних страв.

Ресурси пізнавального туризму дуже різні і можуть включати в себе природні, культурні та історичні пам'ятки, музеї, виставки та інше. Пізнавальний туризм стає все більш популярним в сучасному світі, оскільки він дозволяє людям пізнати інші культури, традиції, історію та природні ландшафти.

Одним з найцікавіших ресурсів пізнавального туризму є культурна спадщина, пов'язана з Шовковим шляхом. Шовковий шлях був однією з найважливіших торгових магістралей світу, яка починалася в Китаї і проходила через Середню Азію, Казахстан, Узбекистан, Таджикистан, Киргизстан, Іран,

Ірак та Сирію до Середземного моря. Сьогодні культурна спадщина Шовкового шляху є однією з найбільш популярних туристичних атракцій у Середній Азії та на Близькому Сході.

Отже, культурна спадщина, пов'язана з Шовковим шляхом, є цінним ресурсом пізнавального туризму, який приваблює туристів з усього світу. Він має великий потенціал для і багато країн, що проходять через Шовковий шлях, активно працюють над його розвитком.

РОЗДІЛ 3

ПРОЕКТУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРУ «ШОВКОВИЙ ШЛЯХ»

3. 1. Великий шовковий шлях – місток між цивілізаціями Сходу і Заходу. Туризм по Шовковому шляху

Великий шовковий шлях є системою караванних доріг, яка існувала з кінця II ст. до н. е. до XVI ст. н. е. Цей караванний торговельний шлях був найдовшим в докапіталістичну епоху і сягав більше 7000 км. Дана мережа шляхів слугувала не тільки для перевезень шовку, але й для торгівлі іншими товарами. Так у Китай з Центральної Азії завозили килими, прикраси, дорогоцінне каміння, фарби, породистих коней, а з Китаю привозили шовкові тканини, залізо, хутра, чай, папір, порох тощо. Головна дорога проходила через Сіань – Ланьчжоу – Ганьсу – Увэй – Дуньхуан – озеро Иссык-Куль – Хотань – Аксу – Тюрпан (кит. назва Уктурпан) – Кашгар – Ташкуртан / Ташкент (Каракорумська дорога) – Самарканд – Карші / Навої – Бухара – Туркменабад (стара назва Чарджуй) – Мерв – Мешхед (Іран) – Тегеран – Дербент – Багдад – Шанлиурфа (стара вірм. назва Едесія, грец. Едеса) – Європа. Функціонування шовкового шляху вимагало створення розвиненої ринкової інфраструктури, а також особливих умов для караванної торгівлі – окремих пунктів зупинки, спеціалізованих базарів, режиму стабільних грошових розрахунків і захисту прав власності іноземних купців [35].

Крім того, що Шовковий шлях був комерційною дорогою, що з'єднує Азію з Європою. Він зберігає в собі ознаки культур, релігій і рас, які жили в цьому регіоні протягом 2000 років. Наразі Туреччина розглядає можливості відродження Шовкового шляху як комерційної дороги, а також досліджує його історичну та культурну цінність. Розпочалися роботи із захисту споруд, які

побудовані протягом цього шляху, але не використовуються сьогодні, з наданням їм нових функцій [25].

Концепцію туристичного проекту «Шовковий шлях» було вперше обговорено на Генеральній асамблеї ЮНВТО в Індонезії у 1993 році. ЮНВТО, натхнена відновленням інтересу до Шовкового шляху для культурного обміну, торгівлі та туризму, вирішила відродити стародавні маршрути як туристичну концепцію, знову об'єднавши три континенти. Щоб підвищити значущість Шовкового шляху на міжнародній арені, ЮНВТО співпрацює з широким колом партнерів як з державного, так і приватного туристичного сектора. Сьогодні 34 держави-члена Шовкового шляху з Європи, Африки, Центральної Азії та Азіатсько-Тихоокеанського регіону спільно працюють над просуванням маршрутів Шовкового шляху як транснаціонального туристичного утворення. До них доєдналися інші країни (див. рис. 3. 1). ЮНВТО разом із державами прагнуть максимально збільшити вигоди від розвитку туризму для місцевих спільнот, стимулювати інвестиції та сприяти збереженню природної та культурної спадщини маршруту.

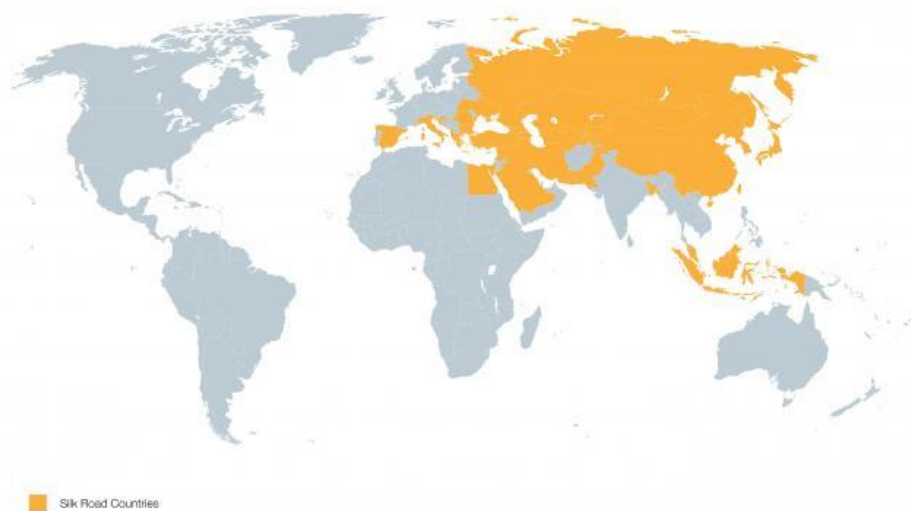

Рис. 3. 1 - Держави-члена Шовкового шляху

Джерело [36]

З 1988 року ЮНЕСКО прагне краще зрозуміти багату історію і спільну спадщину історичних Шовкових шляхів, а також шляхи взаємного впливу культур. Програма ЮНЕСКО «Шовковий шлях» відроджує і розширює ці

історичні мережі в цифровому просторі, сприяючи взаєморозумінню взаємопов'язаних культур, які виникли навколо цих маршрутів.

З метою забезпечення повноцінної участі у проекті різних партнерів у державах-членах була створена міжнародна мережа координаційних центрів Програми ЮНЕСКО «Шовковий шлях». Основні країни вздовж історичних Шовкових шляхів та за їх межами призначили координаторів для активної участі в діяльності проекту та здійснення подальших заходів. Ці координатори відповідають за: збір, аналіз і передачу інформації та даних про спадщину і діяльність Шовкового шляху у своїх країнах, які будуть інтегровані в онлайн-платформу; інформування національних зацікавлених сторін про діяльність, пов'язану з Шовковими шляхами, що здійснюється ЮНЕСКО та її партнерами; заохочення та консультування національних органів влади та зацікавлених сторін в ініціюванні, здійсненні та просуванні діяльності; обмін досвідом з іншими членами мережі та сприяння співробітництву і партнерству; сприяння розвитку взаєморозуміння, міжкультурного діалогу, примирення і співробітництва між країнами і людьми, які мають спільну спадщину Шовкового шляху.

Охорона об'єктів всесвітньої спадщини є спільним обов'язком усіх народів світу, незалежно від того, на якій території вони знаходяться. Тому метою ЮНЕСКО є виявлення, захист та збереження цієї спільної спадщини в усьому світі, приділяючи особливу увагу об'єктам, які можуть опинитися під загрозою у суспільствах, що перебувають у стані конфлікту, або під час стихійних лих. Протягом століть у різних регіонах уздовж Шовкових шляхів були створені сотні об'єктів і пам'яток, що мають як культурну, так і історичну цінність. Музеї є місцями культурної спадщини, що забезпечують спадкоємність між минулим і інноваціями сьогодення. Міста виростили вздовж комерційних шляхів як важливі центри торгівлі та обміну, сюди прибували купці і мандрівники, щоб зупинитися і відпочити, а ще – зустрітися з іншими мандрівниками, обмінятися не лише матеріальними благами, а й навичками, звичаями, мовами та ідеями. Культурна спадщина також включає традиції або

живі форми вираження, успадковані від наших предків і передані нашим нащадкам, такі як усні традиції, ритуали, святкові заходи та інше [36].

3. 2. Розробка туристичного маршруту, програмне та організаційно-технічне забезпечення туру

Шовковий шлях у Анатолії мав два відгалудження – Північний та Південний, вони зображені на рисунках 3. 2 та 3. 3. Північний шлях проходив через Трабзон, Гюмюшхане, Ерзурум, Сівас, Токат, Амасю, Кастамону, Адапазари, Ізміт, Стамбул, Едірне. Південний шлях сполучав Мардін, Діярбакир, Адияман, Малатю, Кахраманмараш, Кайсері, Невшехір, Аксарай, Конью, Іспарту, Анталію, Денізли.

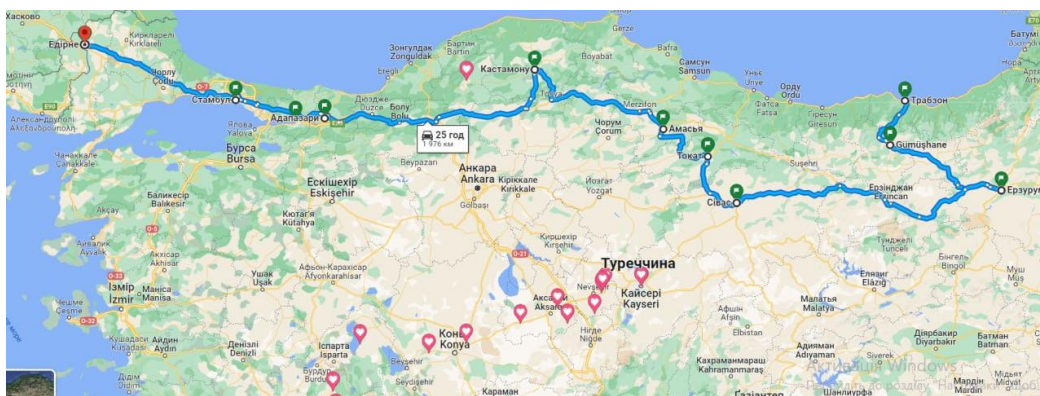

Рис. 3. 2 - Північний Шовковий шлях Туреччини

Джерело: : власне опрацювання

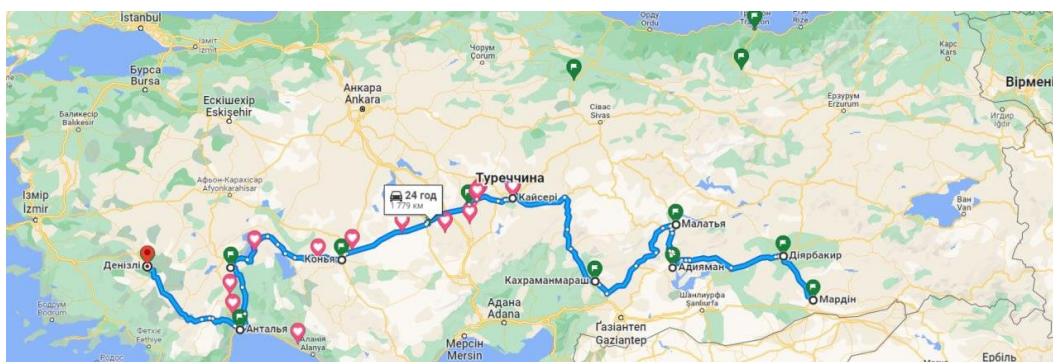

Рис. 3. 3 - Південний Шовковий шлях Туреччини

Джерело: : власне опрацювання

Використовувався маршрут Ерзурум — Малатья — Кайсері — Анкара — Біледжик — Бурса — Ізнік — Ізміт — Стамбул, а також продовження маршруту Анталія – Ерзурум, що складається зі з'єднань Сівас і Кайсері на північному та південному маршрутах, з'єднує Анатолію з Іраном і Туркменістаном. На цій комерційній осі також були задіяні морські лінії в Чорному морі та Середземному морі. У 19 столітті, після початку вирощування шовку в Європі та із зростанням морської діяльності, шовковий шлях перестав використовуватися [25].

Під час вибору туристичного маршруту по Шовковому шляху Туреччини, головним критерієм була велика кількість культурної спадщини. При порівнянні Північного і Південного шляхів (див. рис. 3.2 та 3.3) було виявлено, що найбільша кількість збережених караван-сараїв розташувалася вздовж Південного відгалудження Шовкового шляху. Саме тому був обраний цей шлях прямування для розробки туристичного маршруту. Пропонований туристичний маршрут буде фрагментом Південного Шовкового шляху Туреччини. Він проходить від міста Кайсері до міста Конья. Його довжина становить 337 км. Туристичний маршрут «Шовковий шлях» зображено на рис. 3.4. Відповідно до форми даний маршрут є лінійним.

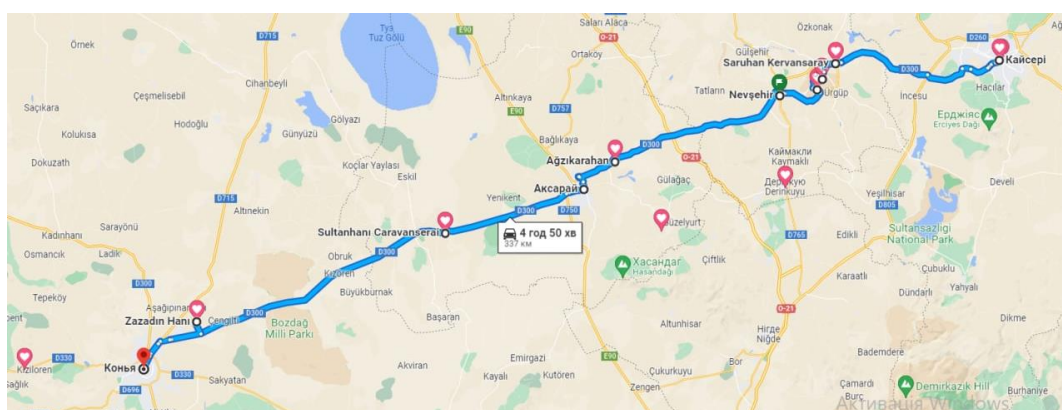

Рис. 3.4 - Туристичний маршрут «Шовковий шлях»

Джерело: власне опрацювання

У статистиці по провінціях Анатолії можемо помітити, що регіони, через які проходить маршрут, не користуються популярністю у туристів. Це підвищує актуальність роботи, оскільки пропонований маршрут сприятиме

привабленню до цих регіонів потоків іноземних (зокрема українських) та внутрішніх туристів (див. табл. 3. 1).

Таблиця 3.1

Розподіл туристів по провінціям Туреччини та Центральної Анатолії

№	Провінції Туреччини		Провінції Центральної Анатолії	
	Провінція	Кількість	Провінція	Кількість
1	İstanbul	9 025 004	Ankara	399 165
2	Antalya	8 737 168	Konya	37 774
3	Edirne	2 599 609	Kayseri	126 397
4	Muğla	1 027 639	Eskişehir	38 981
5	İzmir	6 37 574	Sivas	184
6			Nevşehir	7 803

Джерело: складено автором на основі [26]

Центральна Анатолія – регіон із неймовірними краєвидами та стародавніми містами, що зберігають сліди величі могутньої цивілізації.

Кайсері – був населений уже в 4 тисячолітті до н. е. Ним володіли ассирійці та хети, римляни та візантійці, сельджуки та монголи. Сьогодні це турецьке місто, що пропонує гостям безліч визначних пам'яток, своєрідну місцеву кухню, гірськолижні траси на схилі згаслого вулкана і різноманітний шопінг [37].

Історичний національний парк Гереме – розташований у вулканічній зоні гір Хасан і Ерджієс, в мальовничому ландшафті, повністю створеному ерозією [38].

Невшехір – столиця регіону Каппадокія та ідеальна відправна точка для широкого відвідування регіону. Перші поселення датуються 3000 роком до н. е. У місті також збереглися деякі цікаві залишки з часів Сельджуків [39].

Гереме адміністративно належить до району Невшехір провінції Невшехір. Готелі, які знаходяться в Геремі та в Невшехірі схожі між собою, мають стиль підземелля, з приголомшливими краєвидами на мальовничий ландшафт.

Аксарай – столиця однойменної провінції. Спочатку Аксарай був римським містом, потім відійшов до турків-сельджуків, а 1570 року його приєднали до Османської імперії. Місто було і залишається важливим торговим центром.

Конья – одне з найдавніших міст світу та найбільший релігійний центр. Приблизно 4000 років тому місто перебувало у складі Хетського царства під назвою Куванна. Конья встигла побувати і римською колонією. Зараз Конья залишається одним із найконсервативніших міст Туреччини [40].

Отже, ми створили лінійний туристичний маршрут, на якому туристи зможуть ознайомитись із культурною спадщиною «Шовкового шляху» Туреччини та відвідати значну кількість караван-сараїв Туреччини.

Назва цього туру: "Великий Шовковий Шлях Туреччини". Під час туру туристи зможуть поринути у світ Сходу, де вони відвідають кілька старовинних міст, пройдуть стародавніми караванними дорогами, перетнуть гірські перевали, а також побачать неживі пустелі і в той же час різні пам'ятки. Маршрут туру унікальний тим, що він зібрав у собі практично всі караван-сараї. Також щоб ще краще заглибитись у часи старовинного Шовкового шляху, ми підготували розваги для туристів, а саме політ на повітряній кулі на світанку, прогулянка верхи на верблюдах під час заходу сонця, оскільки саме верблюди на той час замінювали транспорт, дегустація турецького меду, який також входив до списку товарів для продажу у минулі часи.

З програмою туру можна ознайомитись нижче.

Програма туру "Великий Шовковий Шлях Туреччини":

День 1-й:

Переліт Кишинів – Кайсері.

Поселення в готель та сніданок.

Вільний час.

Ніч в готелі.

У вільний час пропонуємо ближче познайомитися з містом, найкращі пам'ятки та їх опис:

Музей Сельджукської цивілізації - Сельджуками називають групу тюркських племен, які у XI ст. завоювали територію сучасної Туреччини та заснували державу, що проіснувала до XIV ст. Епоха сельджуків – це особливий період історії Туреччини, її Середньовіччя.

Час відвідування: 09:00 -17:00. Закрито у понеділок і в перші дні релігійних свят. Вартість квитка 4 ліри. 0-7 років та від 65 років безкоштовно [41].

Годинникова вежа в Кайсері - годинникову вежу звели в центрі Кайсері у 1906 році за наказом султана Абдул-Ахмеда II. Вежа має квадратну форму, її висота – 10 метрів. Поруч із вежею знаходиться годинникова кімната. Невідомо для якої мети вона була побудована, але Мустафа Кемаль Ататюрк використав її, щоб вислухати побажання та скарги людей, коли він приїжджав до Кайсері.

Гора Ерджіяс - з Кайсері чудово проглядається велична гора Ерджіяс, яка представляє собою колись згаслий вулкан, який є найвищою височиною центральної частини Малої Азії. Востаннє вулкан був активний у 253 році.

Велика мечеть (Kayseri Ulu Camii) - так само відома, як мечеть Улу - найдавніша святиня Кайсері. Вона була збудована у першій половині XII століття. Її засновником вважається правитель Махмут Музаффареддін. Будівля була відремонтована і розширена із збереженням оригінального вигляду [42].

Тематичні заклади харчування, що пропонуються: Elmacıoğlu İskender Kebap; Konak Restoran.

День 2-й:

Сніданок.

Виселення з готелю.

Переїзд до Гореме.

Екскурсія в Караван-сарай Сарухан (Saruhan Kervansaray).

Поселення в готель.

Вільний час до вечора.

Вечірня екскурсія в музей під відкритим небом Зелве (Zelve Open Air Museum).

Сафарі на верблюдах на заході сонця (SAVRAN Camel Safari).

Ніч в готелі.

Тематичні заклади харчування, що пропонуються: Seten Restaurant Cappadocia; Lil'a Restaurant by Museum Hotel; Topdeck Cave.

Пропонуємо екскурсію за окрему вартість:

Велика фотосесія в Каппадокії на світанку в той момент, коли в Каппадокії в небо злітають сотні повітряних куль, дивовижне видовище, що заваржує, яке не тільки збережеться в пам'яті, але і на професійних знімках.

Ціна 200-250 євро за двох [44].

День 3-й:

Сніданок.

Політ на повітряній кулі [43].

Виселення з готелю.

Переїзд у Невшехір.

Поселення в готель.

Вільний час.

Ніч в готелі.

У вільний час пропонуємо ознайомитися з визначними пам'ятками:

Фортеця Невшехіра - цитадель, побудована тисячоліття тому на найвищому міському пагорбі. Нині від неї збереглися стіни, 5 вежі та деякі господарські споруди. На території є муніципальний парк та оглядові майданчики з яких добре видно міста. Вхід безкоштовний.

Музей Невшехіра - якщо ви хочете подивитися на останки вимерлих тварин або артефакти, що залишилися після десятків народів, які коли-небудь володіли Невшехіром, вам чудово підійде цей музей. Вхід – 5 лір.

Список долин для можливого відвідування:

Кохання; Голубів; Пашаба-і; Червоний; Рожева; Соганли; Іхлара; Дервент.

Тематичні заклади харчування, що пропонуються: Millocal Restaurant Kapadokya; Kardeşler Restoran; Reserved Restaurant & Lounge.

День 4-й:

Сніданок.

Виселення з готелю.

Екскурсія в Караван-сарай Азікарахан (Aǧzıkarahan).

Зупинка у місті Аксарай для обіду.

Екскурсія в Караван-сарай Султанхані (Sultanhanı Caravanseraı / Sultan Inn).

Поселення в готелі в Коньї.

Вільний час та ніч в готелі.

У вільний час пропонуємо відвідати:

Музей Мевляни (Mevlana Müzesi) - цей музейний комплекс – один із найцікавіших у всій Туреччині. Найбагатша експозиція розмістилася в особняку, який був першим будинком ордена Мавльові. Особняк можна розглянути здалеку завдяки конусоподібному куполу кольору бірюзи, зведеному над мавзолеєм Джелаледдіна Румі. Вважають, що землю під особняком було принесено в дар отцю Мевляни правителями сельджуків.

Сельджукська вежа (Selçuklu Kulesi) - це сучасна пам'ятка Коньї - 163-метрова вежа, з видом на місто в 30 градусів. Будівля є найвищою у Центральній Анатолії. Усього вежа налічує 42 поверхи, а на останніх двох — панорамний ресторан, який обертається раз на годину.

Вхід на терасу на 42 поверсі – 15 лір. Середній чек у ресторані – 30 євро.

Долина тропічних метеликів (Konya Tropikal Kelebek Bahçesi) - перший у Туреччині сад тропічних метеликів розташувався у місті Конья. У долині представлено 60 видів метеликів, які кількість сягає 20 тисяч. Садок розділений на дві частини — долина метеликів та музей комах.

Тематичні заклади харчування, що пропонуються (Аксарай): Mevlevi Sofrası Restaurant; Esentepe Teras Restaurant; Aslan Restaurant.

Вартість входу – 15 лір.

День 5-й:

Сніданок.

Екскурсія в Караван-сарай Зазадінхані (Zazadın Hanı / Zazadin Inn).

Експерсія в Караван-сарай (Kızılören Kervansarayı).

Вільний час.

Ніч в готелі.

У вільний час пропонуємо відвідати:

Базар - це не тільки покупки, але й цікава прогулянка, під час якої можна розглядати нескінченні ряди свіжих фруктів, овочів, горіхів та сухофруктів. Базар Коньї досить традиційний, у ньому панує приємна атмосфера.

Озеро Меке (Meke Gölü) знаходиться в 1 км від головної дороги біля Карапінара. Біля входу до озера є невелика будівля. Пандус, розташований перед ним, приведе вас до берега водойми. Схожа на вугільний пил дорога змушує повірити, що ви перебуваєте біля гирла кратера. Вона веде до задньої частини озера, звідки відкривається найкрасивіший краєвид. Острівці, що утворилися з вулканічних жерл у кратерному озері Меке Тузласи, коло якого складає близько 4 км, пропонують шанувальникам природи неповторний візуальний колорит.

Також кілька мечетей, які теж цікаві для відвідування: Мечеть Сахібі-Ата (Sahip Ata Camii); Мечеть Азізія (Aziziye Camii); Мечеть Султана Селіма (Sultan Selim Camii); Мечеть Алааддін (Alaaddin Camii) [45].

Тематичні заклади харчування, що пропонуються: Tarihi Konya Köşkü; Kule Sini Tower Restaurant & Cafe.

День 6-й:

Сніданок.

За бажанням дегустація меду та магазини для придбання сувенірів.

Трансфер до аеропорту Конья.

Переліт Конья – Кишинів.

Програма туру дуже зручно створена та розписана для туристів. У кожному місті крім екскурсій, які включені у вартість туру, було запропоновано велику кількість місць і пам'яток для відвідувань у вільний час. Також було запропоновано екскурсію за окрему плату в Каппадокії.

Ми пропонуємо нашим гостям перелік тематичних ресторанів та кафе, де вони зможуть пообідати та поужити.

Готелі теж були підібрані тематично, розташовані у старовинних будівлях в історичному центрі міст. Вони мають невеликий номерний фонд, саме в таких готелях можна відчувати дух минулих часів. У кожному закладі розміщення дуже смачний сніданок включено у вартість. Детальний опис кожного готелю наведено нижче:

1. Готель Kerem ile Asli Butik - це butik-готель, розташований за адресою Setenonu Caddesi 55 в районі Мелікгазі провінції Кайсері в Туреччині. Готель знаходиться недалеко від центру міста, і в безпосередній близькості від нього є багато туристичних визначних пам'яток і магазинів.

Готель має сучасний та елегантний дизайн і пропонує комфортне та затишне проживання. Номери готелю повністю обладнані. Щоранку в butik-готелі "Керем і Аслі" подають щедрий сніданок "шведський стіл". У ресторані готелю подають смачні страви турецької та міжнародної кухні. Гості також можуть замовити напої в барі готелю.

Регіон Мелікгазі славиться своїми історичними пам'ятками, музеями та природними красотами. Butik-готель Kerem ile Asli пропонує своїм гостям ідеальну локацію для знайомства з цією красою.

2. Kelebek Special Cave Hotel & Spa розташований у мальовничому місті Гереме, у серці Каппадокії. Цей унікальний готель пропонує гостям незабутнє проживання в печерних номерах, що являють собою синтез сучасного комфорту і традиційної каппадокійської архітектури.

Однак, однією з найбільш чудових особливостей готелю є його розташування. Він знаходиться в безпосередній близькості від таких відомих туристичних визначних пам'яток, як Долина блакитних вогнів і Чудова ущелина. Гості можуть легко дослідити дивовижні краєвиди Каппадокії та відкрити для себе її багату історію та культуру.

У вартість включено чудовий традиційний сніданок, а також спа-послуги, де гостям зроблять розслаблюючі масажі та інші процедури.

3. Karadokya Hill Hotel & Spa розташований у прекрасному місці, лише за 4 км від мальовничого села Гере в Туреччині. Цей розкішний готель і спа-центр пропонує своїм гостям унікальний досвід проживання в оточенні величних пейзажів Каппадокії.

Karadokya Hill Hotel & Spa пропонує широкий вибір комфортабельних номерів, у яких створено ідеальні умови для відпочинку та релаксації. Все продумано до найдрібніших деталей, щоб гості могли насолоджуватися комфортом і красою навколишньої природи.

Спа-центр готелю пропонує широкий спектр послуг для відновлення і розслаблення. Гості можуть насолодитися різноманітними процедурами та масажами, які проводять професійні терапевти, а також відвідати сауну й хамам, щоб повністю розслабитися і піклуватися про своє здоров'я та добробут. Спа-процедури включені у вартість, як і смачний сніданок у традиційному стилі.

4. Bablin Butik Otel - це затишне і гостинне місце проживання, розташоване в Каратаї, в місті Конья, Туреччина. Цей маленький butik-готель ідеально підходить для мандрівників, які бажають насолодитися атмосферою автентичного турецького міста і відкрити для себе його історичну спадщину.

Bablin Butik Otel пропонує своїм гостям комфортабельні номери, оформлені з урахуванням місцевого стилю і традицій. Увага до деталей і турбота про комфорт гостей створюють приємну обстановку для відпочинку і розслаблення. Кожен номер обладнано всім необхідним для приємного проживання.

У вартість включено чудовий сніданок, де гості зможуть скуштувати різноманітні місцеві делікатеси, що потішать їхні смакові рецептори та дадуть змогу зануритися в культуру й гастрономію цього регіону.

Чимало важливо, що готель розташований в історичній частині міста Конья і пропонує легкий доступ до головних визначних пам'яток і культурних місць. Ви зможете відвідати знамениту Мечеть Мевляни, музей Мевлани Джалаладдіна Румі та інші історичні місця, що розкривають багату історію і духовну спадщину цього регіону [46].

Тур Шовковим шляхом Туреччини є дивовижною можливістю зануритися в багату історію цього важливого торгового маршруту, який зв'язував Схід і Захід протягом століть.

Родзинкою цього туру є можливість відвідати найбільшу кількість збережених караван-сараїв, виходячи з унікального маршруту Центральною Анатолією, а саме Кайсері – Гореме – Невшехір – Аксарай - Конья. Можливість пройти шляхом, який був одним із найважливіших торговельних маршрутів у світовій історії, яким відбувалися обміни не тільки товарами, а й культурами, релігіями. Крім того, тур включає в себе політ на повітряній кулі в Каппадокії на світанку - це один із найбільш захоплюючих способів насолодитися красою цього дивовижного регіону. Незабутня подорож, яка надасть туристам можливість насолодитися чудовими краєвидами на знамениті скельні міста, скелі та долини Каппадокії з повітря. Після посадки на групу чекають приємні сюрпризи у вигляді шампанського та сувенірів.

До того ж поїздку на верблюдах у Каппадокії під час заходу сонця. Це дуже романтичний досвід, який дає змогу туристам насолодитися красою цього дивовижного місця, зануритися в атмосферу і відчувати себе частиною того часу.

Також туристи зупинятимуться в тематичних готелях, для того, щоб ще більше зануритися в унікальну культуру.

Таким чином, тур під назвою "Великий Шовковий Шлях Туреччини" пропонує цікаву комбінацію історичних пам'яток та унікального досвіду. Він дає змогу туристам відчувати себе мандрівниками, які прямують стопами стародавніх караванів, і насолодитися красою цього дивовижного регіону.

3. 3. Калькуляція та просування пізнавального туру

Для туристів було підібрано найкращі квитки на літак за співвідношенням ціни, часу очікування пересадки та часу прильоту (Додаток В)

[47]. Для переміщення за маршрутом було орендовано мікроавтобус на 9 осіб разом із послугами водія. Щоб розрахувати витрату палива, необхідно створити таблицю переміщення [48].

Таблиця 3.2

Лінійка туристичного маршруту

День	Пункти маршруту	Відстань	Час
1	Аеропорт Кайсері – отель Kerem ile Asli Butik	7 км	13 хв.
2	Готель Kerem ile Asli Butik - Saruhan Kervansaray	58 км	46 хв.
	Saruhan Kervansaray – Готель Kelebek Special Cave Hotel & Spa	18 км	18 хв.
	Готель Kelebek Special Cave Hotel & Spa - Zelve Open Air Museum	8,3 км	13 хв.
	Zelve Open Air Museum - SAVRAN Camel Safari	14,3 км	18 хв.
	SAVRAN Camel Safari – Готель Kelebek Special Cave Hotel & Spa	5,3 км	9 хв.
3	Готель Kelebek Special Cave Hotel & Spa – Готель Kapadokya Hill Hotel & Spa	18,4 км	30 хв.
4	Готель Kapadokya Hill Hotel & Spa - Ağzıkarahan	65 км	51 хв.
	Аğzıkarahan – Аксарай	17,5 км	20 хв.
	Аксарай - Sultanhanı Caravanserai / Sultan Inn	8,1 км	13 хв.
	Sultanhanı Caravanserai / Sultan Inn – Готель Bablin Butik Otel	151 км	2 год.
5	Готель Bablin Butik Otel - Zazadın Hanı / Zazadın Inn	27 км	29 хв.
	Zazadın Hanı / Zazadın Inn - Kızılören Kervansarayı	67,8 км	53 хв.
	Kızılören Kervansarayı – Готель Bablin Butik Otel	43,1 км	40 хв.
6	Готель Bablin Butik Otel – Kardelen Kestane Sekeri Satış Magazası	1,1 км	5 хв.
	Kardelen Kestane Sekeri Satış Magazası – Kapalı Carsi	2,4 км	6 хв.
	Kapalı Carsi – Аеропорт Конья	19,7 км	25 хв.

Джерело: власне опрацювання

У собівартість туру входить готелі зі сніданками, переліт з Кишинева до Туреччини і назад, оренда автобуса з водієм, пальне і послуги екскурсовода, медичне страхування, а також розваги. Детально розписано в таблиці (табл. 3.3).

Розрахунок собівартості туру на 6 днів

Послуга	Ціна на 1 особу	Загальна сума на 7 осіб
Переліт в обидва боки	468 \$	3 276 \$
Оренда мікроавтобуса з водієм на 6 днів + паливо	140 \$	980 \$
Послуги супроводжуючого куратора-екскурсовода на 6 днів	60 \$	420 \$
Номер у готелі «Kerem ile Ashi Butik Hotel» на одну ніч + водій та куратор	117 \$	819 \$
Номер у готелі «Kelebek Special Cave Hotel & Spa» на одну ніч + водій та куратор	329 \$	2 303 \$
Номер у готелі «Karadokya Hill Hotel & Spa (12+)» на одну ніч + водій та куратор	183 \$	1 281 \$
Номер у готелі «Bablin Butik Otel» на дві ночі + водій та куратор	207 \$	1 449 \$
Екскурсія SAVRAN Camel Safari	44 \$	308 \$
Політ на повітряній кулі в Каппадокії	75 \$	525 \$
Медичне страхування	5 \$	35 \$
Усього собівартість:	1 628 \$	11 396 \$

Джерело: власне опрацювання

Вартість пізнавального туру для продажу

Показник	Вартість на 1 особу в \$
Собівартість	1 628 \$
Відсоток заробітку	20%
Загальна вартість туру	1 953,6 \$

Джерело: власне опрацювання

Тур Шовковим шляхом Туреччини буде цікавий для різних категорій туристів, включно з істориками, любителями культурного туризму, природолюбамі, а також тими, хто хоче зануритися в атмосферу стародавньої історії та дізнатися більше про шляхи торгівлі й культурних зв'язків між Східною Азією та Європою.

Для істориків і любителів культурного туризму цей тур надасть унікальну можливість відвідати безліч історичних пам'яток, включно з караван-сараєм, що відігравали важливу роль у торгівлі Шовковим шляхом. Вони також зможуть побачити численні мечеті, хани, палаци та інші архітектурні пам'ятки, які свідчать про багату культурну та історичну спадщину цього регіону.

Для природолюбів і любителів активного відпочинку тур пропонує поїздку на верблюдах до Каппадокії та політ на повітряній кулі, де туристи зможуть насолодитися красою цього дивовижного місця та відвідати місця, які недоступні машиною чи пішки, а також з усіх готелів відкриваються чудові краєвиди, що зачаровують дух.

Крім того, тур Шовковим шляхом Туреччини підійде для тих, хто хоче насолодитися красою і розмаїттям турецької кухні, скуштувати місцеві страви і дізнатися більше про культуру і традиції цієї країни.

Таким чином, тур Шовковим шляхом Туреччини підходить для широкого кола туристів.

Існує безліч методів просування турів, включаючи онлайн і офлайн. Деякі з ефективних методів просування туру "Великий Шовковий Шлях Туреччини" можуть включати:

1. Створення привабливого вебсайту з інформацією про тур і його переваги, оптимізація для пошукових систем і налаштування соціальних мереж для залучення цільової аудиторії.

2. Реклама на туристичних порталах і форумах, в соціальних мережах: Розміщення інформації про тур на популярних туристичних ресурсах, щоб привернути увагу та встановити контакт із потенційними клієнтами.

3. Співпраця з туристичними агенціями та операторами: Встановлення партнерських стосунків з туроператорами та агенціями для поширення інформації про тур через їхні канали.

4. Організація інформаційних зустрічей і презентацій: Проведення зустрічей і презентацій для потенційних клієнтів, де буде подано інформацію про маршрут і переваги туру.

5. Організація прес-турів - організація безкоштовних прес-турів для журналістів і блогерів, які можуть поділитися своїм досвідом із потенційними клієнтами.

6. Участь у туристичних виставках: Ухвалення участі у виставках, щоб представити тур "Великий шовковий шлях Туреччини" професіоналам індустрії та широкій публіці.

7. Рекламні акції та конкурси: Проведення акцій і конкурсів, щоб привернути увагу потенційних клієнтів і стимулювати бронювання.

8. Відгуки та рекомендації: Заохочення клієнтів залишати відгуки та рекомендації про тур, щоб створити довіру та залучити нових клієнтів.

Ефективне просування туру вимагає комбінації цих стратегій для досягнення широкої аудиторії та збільшення кількості бронювань.

Пропонуючи тури за нестандартними маршрутами, турфірми можуть підвищити свою конкурентоспроможність на ринку туризму і залучити нових клієнтів, які шукають незвичайні подорожі та готові заплатити більше за унікальний досвід, тому що тур Шовковим шляхом може бути дорожчим за звичайні тури, і це допоможе збільшити доходи турфірми і підвищити її прибутковість.

Висновок до 3 розділу

Один з основних висновків, які можна зробити після вивчення Шовкового шляху - це величезне значення, яке він мав для світової історії та розвитку цивілізацій. Шлях дозволив покращити економічні, політичні та культурні зв'язки між Сходом і Заходом, сприяючи обміну товарами, ідеями, релігіями та технологіями.

Розробка туристичного маршруту по Великому шовковому шляху є складним і водночас захоплюючим завданням. Для успішної розробки такого маршруту необхідно враховувати історичну значимість місць, які відвідуються, географічні особливості, доступність транспортних зв'язків, а також потреби туристів.

Програмне забезпечення туру по Великому шовковому шляху повинно включати розробку детального графіка подорожі, вказівки щодо місць відвідування, культурних подій та інших цікавих активностей. Також важливим елементом програмного забезпечення є інформаційний матеріал про історію шляху, його культурне значення та вплив на розвиток світової торгівлі.

Організаційно-технічне забезпечення туру включає в себе резервування готелів, транспорту та гідів, організацію харчування та забезпечення медичної підтримки. Також необхідно враховувати безпеку туристів, забезпечуючи необхідні заходи безпеки та страхування.

Загальний висновок полягає в тому, що туризм по Великому шовковому шляху є захоплюючим та надзвичайно цікавим напрямом, який пропонує унікальні можливості для пізнання історії і культури. Такий тур може стати незабутнім пригодою для туристів, відкриваючи їм унікальні пам'ятки, традиції та багатство культурного спадку.

ВИСНОВКИ

Туреччина - це країна, розташована на південному сході Європи та півдні Азії, що займає значну частину анатолійського півострова. За своїм географічним положенням, Туреччина є унікальною, оскільки лежить на перехресті між Східною та Західною культурами, а також між Європою та Азією. Країна межує зі Східним Середземним морем на півдні, Егейським морем на заході та Чорним морем на півночі.

Історія Туреччини налічує тисячоліття. Це місце, де народжувалися та розгорталися великі цивілізації, такі як греки, римляни, візантійці, селджуки та османська імперія. У багатовіковій історії Туреччини можна знайти численні впливи культур, архітектурних стилів та релігій, що залишили свій слід на цій землі.

Наразі на території Туреччини розташовано 19 об'єктів Всесвітньої спадщини та вона входить до п'ятірки країн із найбільшою кількістю цінностей нематеріальної спадщини, включених до Списку ЮНЕСКО. Важливою складовою культурної спадщини Туреччини є пам'ятки, пов'язані з Великим Шовковим шляхом, який проходив по її території. Заїжджі двори та караван-сараї – це організації, які відігравали важливу роль у караванній торгівлі, в Анатолії існувало близько 200 постійних дворів і караван-сараїв. Регіон Анатолії був одним із найважливіших вузлових пунктів Шовкового шляху. Шовковий шлях у Анатолії мав два відгалуження – Північний та Південний. Було виявлено, що найбільша кількість збережених караван-сараїв розташувалася вздовж Південного шляху. Саме тому, розроблений у роботі туристичний маршрут буде фрагментом Південного Шовкового шляху Туреччини. Він проходить від міста Кайсері до міста Конья. Його довжина становить 337 км.

До того ж у статистиці по провінціях Анатолії можемо помітити, що регіони, через які проходить наш маршрут, не користуються популярністю у

туристів. Отже, це підвищує актуальність роботи, оскільки пропонується маршрут сприятиме привабленню до цих регіонів потоків іноземних (зокрема українських) та внутрішніх туристів.

У даній роботі дуже багато уваги було приділено статистиці. Оскільки туризм має величезний вплив на економіку країни, Туреччина щорічно проводить детальну статистику і дуже грамотно підходить до аналізу всіх даних стосовно туризму, що свідчить про те, що в цій галузі їм немає рівних.

За розробленим маршрутом було створено тур під назвою "Великий Шовковий Шлях Туреччини", на 6 днів і 5 ночей, розрахований на групу до 7 осіб. Пересуватися туристи будуть на комфортному автобусі, разом із водієм і куратором-екскурсоводом. Туристи відвідають 5 історичних провінцій і побувають у 4 тематичних готелях, для того, щоб ще більше відчувати унікальну культуру.

Тур Шовковим шляхом Туреччини є дивовижною можливістю зануритися в багату історію цього важливого торгового маршруту, який зв'язував Схід і Захід протягом століть.

Можливість пройти шляхом, який був одним із найважливіших торговельних маршрутів у світовій історії, яким відбувалися обміни не тільки товарами, а й культурами, релігіями. Крім того, тур включає в себе політ на повітряній кулі, поїздку на верблюдах у Каппадокії під час заходу сонця. Це дуже романтичний і красивий досвід, який дає змогу туристам насолодитися красою цього дивовижного місця, зануритися в атмосферу і відчувати себе частиною того часу.

Програма туру якісно створена та розписана для туристів. У кожному місті крім екскурсій, які включені у вартість туру, було запропоновано велику кількість місць і пам'яток для відвідувань у вільний час. Також було запропоновано дві повні екскурсії за окрему плату в Каппадокії.

Ми пропонуємо нашим гостям перелік тематичних ресторанів та кафе, де вони зможуть пообідати та повечеряти.

Також дуже зручно, що в останній день туру, перед вильотом гостей відвезуть у найкращі магазини з сувенірами, де вони матимуть можливість продегустувати та придбати справжній турецький мед, із сортами можна ближче ознайомитися в наукових тезах, що закріплені в додатках.

Собівартість туру для одного туриста становить 1 628 \$, для групи з 7 осіб - 11 396 \$, а прибуток з усього туру становить 2 279 \$. Отже, вартість туру на 1 особу буде складати 1953,6 \$.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. TGA: Сертифікація безпечного туризму. URL: <https://branding.goturkiye.com/ua/safe-tourism-program-in-turkiye-became-safer-with-the-vaccination-program-for-tourism-employees>
2. Presidency of the Republic of Türkiye. URL: <https://www.invest.gov.tr/en/sectors/pages/tourism.aspx>
3. Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü. URL: <https://www.dhmi.gov.tr/Sayfalar/Havalimani/Konya/AnaSayfa.aspx>
4. Turizm stratejileri derneği. 2020. URL: <http://turist.org.tr/>
5. Copyright 2020 Istta. URL: <http://www.istta.org.tr/en>
6. TKTC. URL: <https://tktc.org.tr/>
7. World Federation of Tourist Guide Associations 2022. URL: <https://wftga.org/membership/full-members/#!/biz/id/60958bb01a67f96e080c47df>
8. Control Union. Безпечний туризм. URL: <https://www.controlunion.com.tr/hizmetlerimiz/turizm-sertifikasyon/guvenli-turizm>
9. Özgür Töre. Туреччина оприлюднила свою туристичну стратегію до 2023 року. URL: <https://ftnnews.com/news-from-turkey/37897-turkey-revealed-its-2023-tourism-strategy>
10. Tourism strategy of turkey – 2023. Ministry of culture & tourism. URL: <http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/tur202464.pdf>
11. Republic of Türkiye Ministry of Culture and Tourism. Закон про заохочення туризму. URL: <https://www.ktb.gov.tr/EN-113295/law-for-the-encouragement-of-tourism.html>
12. Statista. URL: <https://www.statista.com/>
13. TÜİK. Портал статистичних даних. URL: <https://data.tuik.gov.tr/>
14. Republic of Türkiye Ministry of Culture and Tourism. Прикордонна статистика. URL: <https://www.ktb.gov.tr/EN-249299/yearly-bulletins.html>

15. Індустрія гостинності в Туреччині.
URL:<https://www.mordorintelligence.com/ru/industry-reports/hospitality-industry-in-turkey>
16. Republic of Türkiye Ministry of Culture and Tourism. Щомісячний прикордонний бюллетень. URL:<https://www.ktb.gov.tr/EN-249308/accomodation-statistics.html>
17. Metin Tuncel. Türkiye coğrafyası.
URL:https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/turkiye_cografyasi
18. Coğrafya Dünyası.
URL:<https://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/turkiye.htm>
19. Список провінцій Туреччини.
URL:https://tr.frwiki.wiki/wiki/Liste_des_provinces_de_Turquie
20. Географічні регіони Туреччини.
URL:https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27nin_co%C4%9Frafya_b%C3%B6lgeleri
21. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Культура Туреччини.
URL:<https://www.ktb.gov.tr/TR-96255/turk-kulturu.html>
22. UNESCO. Türkiye. URL:<https://whc.unesco.org/en/statesparties/tr>
23. UNESCO. Перелік об'єктів культурної спадщини.
URL:<https://ich.unesco.org/en/state/trkiye-TR>
24. UNESCO. Біосферний заповідник "Камілі".
URL:<https://en.unesco.org/biosphere/eu-na/camili>
25. Republic of Türkiye Ministry of Culture and Tourism. Шовковий шлях.
URL:<https://www.ktb.gov.tr/EN-99295/silk-road.html>
26. Republic of Türkiye Ministry of Culture and Tourism. Важливі заїжджі двори та караван-сараї. URL:<https://www.ktb.gov.tr/EN-99297/important-inn-and-caravansaries.html>
27. 30 найбільших аеропортів Туреччини.
URL:<https://www.worlddata.info/asia/turkey/airports.php>

28. General Directorate Of State Airports Authority. [URL: https://www.dhmi.gov.tr/Sayfalar/EN/DefaultEN.aspx](https://www.dhmi.gov.tr/Sayfalar/EN/DefaultEN.aspx)
29. Corendon Airlines. [URL: https://www.corendonairlines.com/](https://www.corendonairlines.com/)
30. Pegasus Hava Taşımacılığı Anonim Şirketi. [URL: https://www.flypgs.com/ru](https://www.flypgs.com/ru)
31. Sunexpress. [URL: https://www.sunexpress.com/en/](https://www.sunexpress.com/en/)
32. Turkish Airlines. [URL: https://www.turkishairlines.com/](https://www.turkishairlines.com/)
33. Otimsan. Історія готельного господарства в туреччині. <https://www.otimsan.com/haberler/turkiye-de-otelciligin-tarihi>
34. 8 найкращих історичних готелів Туреччини 2023. [URL: https://turkpidya.com/tr/turki%cc%87yedeki%cc%87-tari%cc%87hi%cc%87-oteller/3/](https://turkpidya.com/tr/turki%cc%87yedeki%cc%87-tari%cc%87hi%cc%87-oteller/3/)
35. Олена Шевченко. Великий шовковий шлях діалогу культур та цивілізацій. [URL: https://sinologist.com.ua/velikij-shovkovij-shlyah-dialogu-kultu/](https://sinologist.com.ua/velikij-shovkovij-shlyah-dialogu-kultu/)
36. World Tourism Organization. Silk road. [URL: https://www.unwto.org/silk-road](https://www.unwto.org/silk-road)
37. Vikigezgin. Kayseri. [URL: https://tr.wikivoyage.org/wiki/Kayseri](https://tr.wikivoyage.org/wiki/Kayseri)
38. National Parks of Turkey. Goreme. [URL: http://nationalparksofturkey.com/goreme-national-park-and-the-rock-sites-of-cappadocia/](http://nationalparksofturkey.com/goreme-national-park-and-the-rock-sites-of-cappadocia/)
39. Nevsehir. [URL: http://www.eclipse2006.boun.edu.tr/sites/nevsehir.htm](http://www.eclipse2006.boun.edu.tr/sites/nevsehir.htm)
40. Ресторани кайсері. [URL: https://www.bizevdeyokuz.com/kayseri-restoranlari/](https://www.bizevdeyokuz.com/kayseri-restoranlari/)
41. Müze Ücreti. [URL: http://www.selcuklumuzesi.com/ustmenu.asp?id=20&euid=3&sid=3](http://www.selcuklumuzesi.com/ustmenu.asp?id=20&euid=3&sid=3)
42. Кайсері, Туреччина. [URL: https://lifeistravel.com.ua/turtsiya/item/1296-kajseri-turtsiya-zachem-ekhat-chtosmotret-otzyvy-foto.html](https://lifeistravel.com.ua/turtsiya/item/1296-kajseri-turtsiya-zachem-ekhat-chtosmotret-otzyvy-foto.html)
43. Політ на повітряній кулі Каппадокія. [URL: https://excursionmania.com/kappadokia-polet-](https://excursionmania.com/kappadokia-polet-)

[V9YczHwt1OUN4;ws=&gclid=CjwKCAjwpayjBhAnEiwA-7ena2QtebWYvA8WmwQKemBDC0gFOWINiN_OgnI2q9RHylg4CHyj0rGvqxoCiMUQAvD_BwE](https://www.kiwi.com/uk/multicity/results/%D0%BA%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%B2-%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0~%D0%BA%D0%B0%D0%B9%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%96-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0~2023-06-26/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%8C%D1%8F-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0~%D0%BA%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%B2-%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0~2023-07-01?bags=0.1-&sortBy=price)

47. Kiwi.com.

URL:<https://www.kiwi.com/uk/multicity/results/%D0%BA%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%B2-%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0~%D0%BA%D0%B0%D0%B9%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%96-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0~2023-06-26/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%8C%D1%8F-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0~%D0%BA%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%B2-%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0~2023-07-01?bags=0.1-&sortBy=price>

48. Carflexi. URL:<https://www.carflexi.com/tr/optional-extras>

ДОДАТКИ

Сертифікат, що засвідчує участь у міжнародному конкурсі студентських наукових робіт Black Sea Science

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that
Градowska Anna

has participated

IN THE FIELD OF «TOURISM, HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS»
of the International Competition of Student Scientific Works

«BLACK SEA SCIENCE 2023»

ORGANIZED BY
ODESA NATIONAL UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
ODESA, UKRAINE

Head of the organizing committee
President of Odesa National
University of Technology

Богдан ІЕΘΟRΟV

Rector of Odesa National
University of Technology

Larysa IVANCHENKOVA

Head of the jury

Natalia DOBRIANSKA

BSS-2023.6.01

НАУКОВА ПРАЦЯ

«Користь турецького меду і його використання у туризмі» в збірнику матеріалів XV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів з міжнародною участю до 120-річчя Одеського національного технологічного університету «Проблеми формування здорового способу життя у молоді» (6-8 жовтня 2022 року, м. Одеса).

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**XV Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих учених і студентів
з міжнародною участю
до 120-річчя Одеського національного
технологічного університету**

**«Проблеми формування
здорового способу життя у молоді»**

6 жовтня – 8 жовтня 2022 року

м. Одеса

ПЛАВАННЯ – НАЙКРАЩИЙ ВИБІР НА ШЛЯХУ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ Рябков В.О.	42
ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИХАЛЬНИХ ВПРАВ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ У ЗВО Саркісян К.Ю.	44
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ Чернявська Л.В.	46
РОЗДІЛ 2 – ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОБНИЦТВА ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО НАПРЯМКУ	49
ТЕХНОЛОГІЯ РЕСТОРАННОГО І ОЗДОРОВЧОГО ХАРЧУВАННЯ	50
METHODOLOGY OF SENSORY ANALYSIS IN DETERMINING THE QUALITY OF FRUIT JUICES FOR "HEALTH FOOD" RESTAURANTS Yu.I. Dotsenko.....	50
ТРЕНД ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ Банкова Ю.А.	52
ЙОДОВМІСНА ДОБАВКА ПАСТИ З ЛАМІНАРІЇ У СТРАВИ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА Вітенко О.В.	54
ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ Галушко О.	56
ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ НАССР - ГАРАНТІЯ ЯКОСТІ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ Георгі Д.	57
КОРИСТЬ ТУРЕЦЬКОГО МЕДУ І ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ТУРИЗМІ Градовська А.М.	60
РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ СМУЗИ З НЕТРАДИЦІЙНОЇ РОСЛИННОЇ СИРОВИНИ Грищенко Р.О.	62

КОРИСТЬ ТУРЕЦЬКОГО МЕДУ І ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ТУРИЗМІ

**Градовська А.М., бакалавр спеціальності 242 «Туризм»
Одеський національний технологічний університет,
м. Одеса**

Туреччина належить до потужних виробників натурального меду у світі, щорічно країна виробляє понад 100 тис. тонн цього продукту. Найбільше меду Туреччина експортує до Німеччини, США, Саудівської Аравії, Кувейту, Оману, Австрії, Бельгії. Понад 90 % від виробництва соснового меду припадає на Туреччину, воно зосереджене в регіонах Західного Середземномор'я та Південного Егейського моря. Більшість меду споживається на внутрішньому ринку. Споживання меду на душу населення становить у Туреччині 1,2 кг на рік. Цьому сприяє турецька кухня, де більшість солодощів готуються з використанням меду. Також мед широко застосовується у народній медицині, яка виготовляє ліки на основі меду.

Смак і властивості турецького меду можуть значно змінюватись в залежності від місця виробництва та виду рослин, з якого він був виготовлений. Найбільш поширений у Туреччині квітковий мед (Çiçek Balı), що йде на приготування солодощів. Він має відносно невисоку вартість.

Серед недорогих сортів є цитрусовий мед (Narenciye Balı), який відрізняє м'який, ніжний смак та незвичайний аромат. Бджоли збирають його на квітучих чагарниках та деревах родини цитрусових. Він містить велику кількість вітаміну С, а також має нижчий глікемічний індекс, ніж інші сорти меду. Цей тип меду рідкіший за консистенцією і має тенденцію до кристалізації.

Каштановий мед (Kestane Balı) відрізняє винятково тонкий аромат та насичений коричневий колір. Цей мед має виняткові антисептичні властивості, сприяє загоєнню виразок, саден та інших пошкоджень шкірних покривів. Каштановий мед вживають для нормалізації тиску, лікування захворювання судин. Його використовують щоб боротися з симптомами астми та при респіраторних захворювань.

Бавовняний мед (ramuk balı) відрізняє незвичайна прозорість та повна відсутність аромату. Цей сорт меду рекомендується вживати при захворюваннях дихальних шляхів.

Сосновий мед (Çam Balı) збирають на пасіках, розташованих у соснових лісах, зокрема в провінції Мугла. Він має темніший колір і менш солодкий смак (у порівнянні з квітковим медом). Сосновий мед

характеризується високим вмістом ферментів, амінокислот та мінералів. Він належить до важливих дієтичних продуктів.

Соняшниковий мед виробляється в регіоні Західної Фракії. Завдяки антисептичним і антибактеріальним властивостям його можна використовувати при ангіні, застуді та грипі.

Мед з чебрецю (Kekik Balı) має специфічний смак та виняткові цілющі властивості, він допомагає знімати симптоми грипу, лікувати кашель, усуває здуття і підвищує апетит, а також використовується місцево при екземі.

Лавандовий мед (Lavanta Balı) популярний завдяки своїм лікувальним властивостям та використовується при порушеннях сну, належить до природних безпечних засобів, подається до вишуканих сирних тарілок.

Акацієвий мед (Akasya Balı) сприяє загоєнню ран у ротовій порожнині, лікуванню легеневих хвороб, кишкових інфекцій, очищенню крові.

Високогірний мед (Anzer Balı) отримують з нектару високогірних квітів на плато Анзер у провінції Різе. Високогірний мед надзвичайно рідкісний, але дуже затребуваний завдяки своїм лікувальним властивостям. Його використовують при болях у шлунку, набряках мигдалин, випадінні волосся, втраті пам'яті, варикозному розширенні вен.

Турецький мед Deli Balı або «божевільний мед» має небезпечні психоделічні властивості, оскільки містить нейротоксин з рододендронів. Він виробляється у горах Качкар і повинен мати попереджувальну етикетку, оскільки має побічні ефекти при споживанні у великих кількостях (галюцинації, нудота, непритомність, судоми, серцева аритмія, небезпечно низький кров'яний тиск). У невеликих дозах цей вид меду вважається корисним при болях у шлунку, тривозі, діабеті та гіпертонії.

Традиції бджільництва регіонів Туреччини, а також смак та лікувальні властивості турецького меду залучаються до туристичної діяльності. Прикладом може слугувати проект Balyolu («Медовий шлях») у провінції Карс, який передбачає ознайомлення з місцевими традиціями бджільництва та споживання місцевого меду, спілкування з жителями регіону та залучення до їх способу життя, пересування пішки або з допомогою велосипедів по «зеленим» стежкам, ночівлю в юртах.

Науковий керівник- канд.геогр.наук,
доцент Орлова М.Л.

Квитки на літак

Детальна інформація про маршрут

До м. Кайсері

пон 26.06.

3:40	Кишинів Міжнародний аеропорт Кишинів (KIV)	Економ-клас	Pegasus 2h
5:40	Анталья Міжнародний аеропорт Анталія (AYT)		
Пересадка: 3h 10m			
8:50	Анталья Міжнародний аеропорт Анталія (AYT)	Економ-клас	Pegasus 1h 10m
10:00	Кайсері Erkilet International (ASR)		

Прибуття в місце призначення
Кайсері

5 доби/діб у пункті призначення

Номери від 7 947 грн. надані [Booking.com](https://www.booking.com)

Детальна інформація про маршрут

До м. Кишинів

суб 01.07.

Ви вилітаєте з іншого аеропорту

16:20	Конья Копуа (KYA)	Економ-клас	Turkish Airlines 1h 25m
17:45	Стамбул Міжнародний аеропорт Стамбула (IST)		
Пересадка: 4h 15m Вам потрібно повторно зареєструвати свій багаж Самостійний трансфер в аеропорту IST.			
22:00	Стамбул Міжнародний аеропорт Стамбула (IST)	Економ-клас	FLY ONE 1h 10m
23:10	Кишинів Міжнародний аеропорт Кишинів (KIV)		

Прибуття в місце призначення
Кишинів

17 324 грн.

Забронювати

17 324 грн.

Забронювати

Перевірка тексту на плагіат

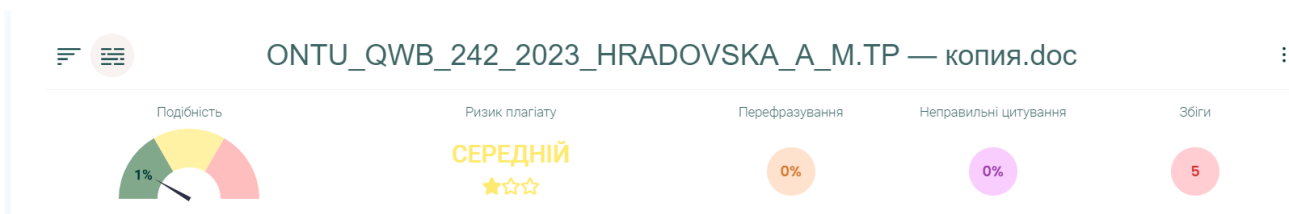
Кваліфікаційна робота бакалавра.

Тема: Розробка та просування пізнавального туру до Туреччини.

Засіб перевірки: Plag.com.ua

Унікальність по фразам > 30 %

Унікальність по словам > 30 %

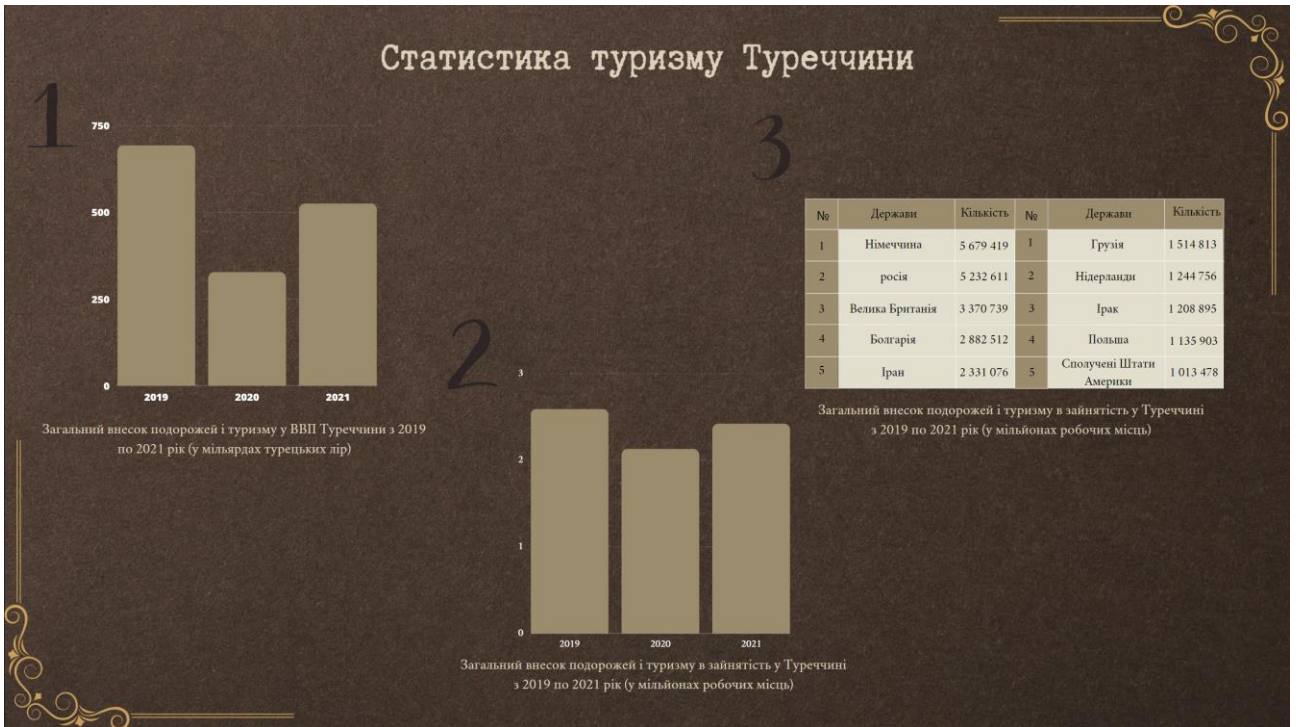

Керівник: _____ Ганна САРКІСЯН
(підпис)

Здобувачка: _____ Анна ГРАДОВСЬКА
(підпис)

Презентація

Статистика транспорту Туреччини

ЧАСТИНИ СВІТУ	AIR	HIGHWAY	SEA	TRAIN
АФРИКА	1 470 500	3 244	21 080	39
АМЕРИКА	298 411	4 093	47 038	175
АЗІЯ	6 342 464	1 826 830	161 627	1 916
ЄВРОПА	16 904 452	4 824 100	907 962	14 459
ОКЕАНІЯ	650	34	25	
УКРАЇНА	369 234	277 117	28 649	467

Види транспорту, якими прибувають туристи з різних частин світу станом на 2022 рік

Аеропорти, що обслуговують міжнародні та внутрішні рейси

Аеропорти, що обслуговують внутрішні та чартерні рейси

Аеропорти, що обслуговують тільки внутрішні рейси

ANADOLUJET

PEGASUS

Великий Шовковий Шлях

UNWTO
World Tourism Organization

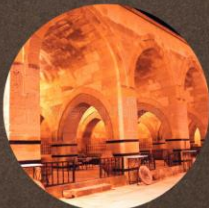
Держави-члени Шовкового шляху

Великий шовковий шлях є системою караванних доріг, яка існувала з кінця II ст. до н. е. до XVI ст. н. е. і сягав більше 7000 км.

Головна дорога проходила через Сіань – Ланьчжоу – Ганьсу – Увэй – Дуньхуан – озеро Исик-Куль – Хотань – Аксу – Тюрпан (кит. назва Уктурпан) – Кашгар – Ташкурган / Ташкент (Каракорумська дорога) – Самарканд – Карпі / Навої – Бухара – Туркменабад (стара назва Чарджуй) – Мерв – Мешхед (Іран) – Тегеран – Дербент – Багдад – Шанлиурфа (стара вірм. назва Едесія, грец. Едеса) – Європа.

Заїжджі двори та караван-сараї

Sarihan

Sultan Inn

Kızılören Inn

Ağzıkara Inn

Zazadin Inn

Ertokuş Inn

Заїжджі двори та караван-сараї

Susuz Inn

Хунат Хатун

Зельве

Alara Inn

Долина Іхлара

Дерінкую

Kırkgöz Inn

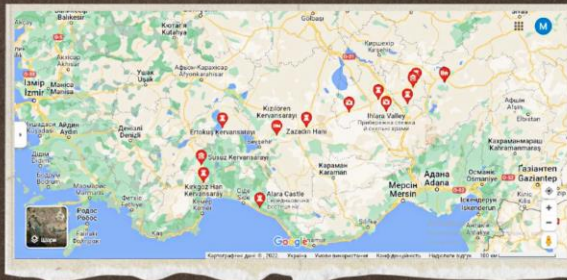

Гевхер Несібе Султан

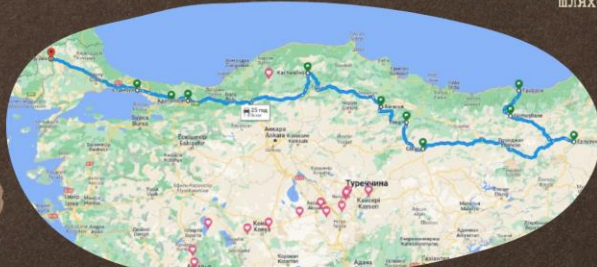

Гьореме

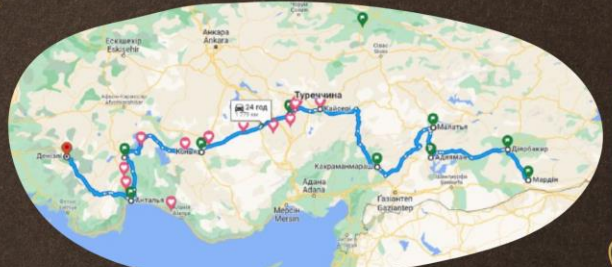

Розташування об'єктів культурної спадщини Туреччини, пов'язаної з Шовковим шляхом

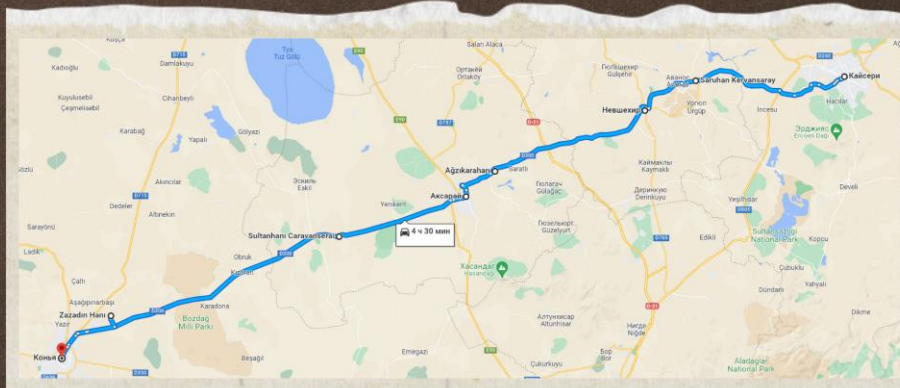

Північний Шовковий шлях Туреччини

Південний Шовковий шлях Туреччини

Маршрут тура "Великий Шовковий Шлях Туреччини"

Міста: Кайсері – Гореме – Невшехір – Аксарай – Конья

Довжина: 337 км

Форма: лінійна

Розподіл туристів по провінціях Туреччини ТОП-5

№	ПРОВІНЦІЯ	КІЛЬКІСТЬ
1	ISTANBUL	9 025 004
2	ANTALYA	8 737 168
3	EDİRNE	2 599 609
4	MUGLA	1 027 639
5	IZMIR	6 37 574

№	ПРОВІНЦІЯ	КІЛЬКІСТЬ
1	ANKARA	399 165
2	KONYA	37 774
3	KAYSERI	126 397
4	ESKİŞEHİR	38 981
5	SIVAS	184
6	NEVŞEHİR	7 803

Розподіл туристів по провінціях Центральної Анатолії

Програма туру "Великий Шовковий Шлях Туреччини"

День 1-й:

- ✦ Переліт Кишинів – Кайсері.
- ✦ Поселення в готель та сніданок.
- ✦ Вільний час.
- ✦ Ніч в готелі.

У вільний час пропонуємо ближче познайомитися з містом, найкращі пам'ятки: Музей Сельджузької цивілізації; Годинникова вежа в Кайсері; Гора Ерджіас. Тематичні заклади харчування, що пропонуються: Elmastoglu Iskender Kebap; Konak Restoran.

Готель Kerem ile Asli Butik - готель знаходиться недалеко від центру міста, і в безпосередній близькості від нього є багато туристичних визначних пам'яток і магазинів. Щоранку в готелі подають щедрий сніданок "шведський стіл". У ресторанах готелю подають смачні страви турецької та міжнародної кухні.

Бутик-готель Kerem ile Asli пропонує своїм гостям ідеальну локацію для знайомства з красою регіона.

День 2-й:

- ✦ Сніданок.
- ✦ Виселення з готелю.
- ✦ Переїзд до Гореме.
- ✦ Екскурсія в Караван-сарай Сарухан (Saruhan Kervansaray).
- ✦ Поселення в готель.
- ✦ Вільний час до вечора.
- ✦ Вечірня екскурсія в музей під відкритим небом Зелве (Zelve Open Air Museum).
- ✦ Сафарі на верблюдах на заході сонця (SAVRAN Camel Safari).
- ✦ Ніч в готелі.

Тематичні заклади харчування, що пропонуються: Seten Restaurant Cappadocia; Lil'a Kelebek Special Cave Hotel & Spa розташований у мальовничому місті Гереме, у серці Каппадокії. Цей унікальний готель пропонує гостям незабутнє проживання в печерних номерах.

Дивовижне розташування. Він знаходиться в безпосередній близькості від таких відомих туристичних визначних пам'яток, як Долина блакитних вогнів і Чудова ущелина.

У вартість включено чудовий традиційний сніданок, а також спа-послуги, де гостям зроблять розслаблюючі масажі та інші процедури.

День 3-й:

- Сніданок.
- Політ на повітряній кулі.
- Виселення з готелю.
- Перезїзд у Невшехір.
- Поселення в готель.
- Вільний час.
- Ніч в готелі.

У вільний час: Фортеця Невшехіра; Музей Невшехіра

Список долин для можливого відвідування: Коханія; Голубів; Пашаба-ї; Червоний; Рожева; Соганли; Іхлара; Дервент.

Тематичні заклади харчування, що пропонуються: Millocal Restaurant Karadoğuya; Kardeşler

Karadoğu Hill Hotel & Spa. Цей розкішний готель і спа-центр пропонує своїм гостям унікальний досвід проживання в оточенні величних пейзажів Каппадокії.

Гості можуть насолодитися різноманітними процедурами та масажами, які проводять професійні терапевти, а також відвідати сауну й хамам, щоб повністю розслабитися і піклуватися про своє здоров'я та добробут. Спа-процедури включені у вартість, як і смачний сніданок у традиційному стилі.

День 4-й:

- Сніданок.
- Виселення з готелю.
- Екскурсія в Караван-сарай Азікарахан (Ağzakarahan).
- Зупинка у місті Аксарай для обіду.
- Екскурсія в Караван-сарай Султанхані (Sultanhanı Caravanserai / Sultan Inn).
- Поселення в готелі в Коньї.
- Вільний час та ніч в готелі.

У вільний час пропонуємо: Музей Мевляни; Сельджузька вежа; Долина тропічних метеликів

Тематичні заклади харчування, що пропонуються (Аксарай): Mevlevi Sofrası Restaurant; Esentepe Teras Restaurant; Aslan Restaurant.

Bablin Butik Otel. Цей маленький butik-готель ідеально підходить для мандрівників, які бажають насолодитися атмосферою автентичного турецького міста і відкрити для себе його історичну спадщину.

У вартість включено чудовий сніданок, де гості зможуть зануритися в культуру й гастрономію цього регіону. Готель розташований в історичній частині міста Коньї.

День 5-й:

- Сніданок.
  - Екскурсія в Караван-сарай Зазадінхані (Zazadin Hanı / Zazadin Inn).
  - Екскурсія в Караван-сарай (Kızılören Kervansarayı).
  - Вільний час.
  - Ніч в готелі.
- У вільний час пропонуємо відвідати: Базар, Озеро Меке
Також кілька мечетей: Сахібі-Ата; Мечеть Азізія; Мечеть Султана Селіма; Мечеть Алаа
Тематичні заклади харчування, що пропонуються: Tarihi Konya Köşkü; Kule Sini Tower
Restaurant & Cafe.

День 6-й:

- Сніданок.
- За бажанням дегустація меду та магазини для придбання сувенірів.
- Трансфер до аеропорту Конья.
- Переліт Конья – Кишинів.

Вартість пізнавального туру для продажу

ПОСЛУГА	ЦІНА НА 1 ОСОБУ	ЗАГАЛЬНА СУМА НА 7 ОСІБ
Переліт в обидва боки	468 \$	3 276 \$
Оренда мікроавтобуса з водієм на 6 днів + паливо	140 \$	980 \$
Послуги супроводжувача-куратора-екскурсовода на 6 днів	60 \$	420 \$
Номер у готелі «Kerem ile Ash Butik Hotel» на одну ніч + водій та куратор	117 \$	819 \$
Номер у готелі «Kelebek Special SaveHotel & Spa» на одну ніч + водій та куратор	329 \$	2 303 \$
Номер у готелі «Karadoku Hill Hotel & Spa (12+)» на одну ніч + водій та куратор	183 \$	1 281 \$
Номер у готелі «Bablin Butik Oteli» на дві ночі + водій та куратор	207 \$	1 449 \$
Екскурсія SAVRAN Camel Safari	44 \$	308 \$
Поїзд на повнопробіжний кулі в Кипчакдюзі	75 \$	525 \$
Медичне страхування	5 \$	35 \$
Усього собівартість:	1 628 \$	11 396 \$

Розрахунок собівартості туру

ПОКАЗНИК	ВАРТІСТЬ НА 1 ОСОБУ
Собівартість	1 628 \$
Відсоток заробітку	20 %
Загальна вартість туру	1 954 \$

До м. Кайсері	До м. Кишинів
<p>пон 08.06.</p> <p>3:40 Кайсері Міжнародний аеропорт Кайсері (KCV) Економік-клас</p> <p>5:40 Анталія Міжнародний аеропорт Анталія (AYT) Економік-клас</p> <p>8:50 Анталія Міжнародний аеропорт Анталія (AYT) Економік-клас</p> <p>10:00 Кайсері Etihad International (ADE) Економік-клас</p> <p>Прібутиє в місто призначення Кайсері</p> <p>В даний день у праймі пропозицій</p> <p>Новітні авіалінії, м.Booking.com</p>	<p>суб 01.07.</p> <p>⚠️ Не вистає в шлюзі аеропорту</p> <p>16:20 Конья Конья (KYA) Економік-клас</p> <p>17:45 Стамбул Turkish Airlines 1h 25m</p> <p>Стамбул Міжнародний аеропорт Стамбула (IST) Економік-клас</p> <p>Перерив: 4h 15m</p> <p>Дані отримано повністю автоматизовано від туроператора. Будь ласка, зверніться до менеджера в аеропорту BIL.</p> <p>22:00 Стамбул Міжнародний аеропорт Стамбула (IST) Економік-клас</p> <p>23:10 Кишинів FLY ONE 1h 10m</p> <p>Кішинів Міжнародний аеропорт Кишинів (KIV) Економік-клас</p> <p>Прібутиє в місто призначення Кишинів</p>

Квитки на літак

Методи просування

СТВОРЕННЯ ПРИВАБЛИВОГО ВЕБСАЙТУ З ІНФОРМАЦІЄЮ ПРО ТУР.

Оптимізація для пошукових систем і налаштування соціальних мереж для залучення цільової аудиторії.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРЕС-ТУРІВ.

Організація безкоштовних прес-турів для журналістів і блогерів, які можуть поділитися своїм досвідом із потенційними клієнтами.

РЕКЛАМНІ АКЦІЇ ТА КОНКУРСИ.

Проведення акцій і конкурсів, щоб привернути увагу потенційних клієнтів і стимулювати бронювання.

ВІДГУКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.

Заохочення клієнтів залишати відгуки та рекомендації про тур, щоб створити довіру та залучити нових клієнтів.

СПІВПРАЦЯ З ТУРИСТИЧНИМИ АГЕНЦІЯМИ ТА ОПЕРАТОРАМИ.

Встановлення партнерських стосунків з туроператорами та агенціями для поширення інформації про тур через їхні канали.

РЕКЛАМА НА ТУРИСТИЧНИХ ПОРТАЛАХ І ФОРУМАХ, В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.

Розміщення інформації про тур на популярних туристичних ресурсах, щоб привернути увагу та встановити контакт із потенційними клієнтами.

УЧАСТЬ У ТУРИСТИЧНИХ ВИСТАВКАХ.

Ухвалення участі у виставках, щоб представити тур "Великий шовковий шлях Туреччини" професіоналам індустрії та широкій публіці.

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗУСТРІЧЕЙ І ПРЕЗЕНТАЦІЙ.

Проведення зустрічей і презентацій для потенційних клієнтів, де буде подано інформацію про маршрут і переваги туру.

Висновок

Під час виконання кваліфікаційної роботи було проведено дослідження розвитку туристичного бізнесу Туреччини, зокрема культурної спадщини, пов'язаної з Шовковим шляхом.

Було розроблено туристичний маршрут, що пролягає через Південний Шовковий шлях. Маршрут проходить через велику кількість історичних та культурних пам'яток та охоплює старовинні караван-сарай.

Проаналізовано транспортну доступність пунктів туристичного маршруту та визначено його початкові та кінцеві точки.

Було розроблено програми пізнавального туру на основі маршруту та здійснено його організаційно-технічне забезпечення, а також надано пропозиції щодо ефективного просування на ринку туристичного бізнесу.

Таким чином, тур під назвою "Великий Шовковий Шлях Туреччини" пропонує цікаву комбінацію історичних пам'яток та унікального досвіду. Він дає змогу туристам відчувати себе мандрівниками, які прямують стопами стародавніх караванів, насолодитися красою цього дивовижного регіону.

